

Wij maken Zaanstad SAMEN

Verkiezingsprogramma 2026-2030

GROENPvdA
LINKS
Zaanstad

Voorwoord

Beste Zaankanter,

Ik ben geboren en opgegroeid op het Hollandsepad, een straat waar solidariteit vanzelfsprekend was. Waar burens naar elkaar omkeken, waar deuren open stonden en waar het niet uitmaakte waar je vandaan kwam, wat je verdiende of hoe je heette. Verschillen waren er, maar ze verdeelden ons niet. Ze maakten onze buurt juist sterker.

Die straat heeft mij gevormd. Ik leerde daar dat een sterke samenleving dichtbij begint: in buurten waar mensen zich thuis voelen, waar voorzieningen bereikbaar zijn en waar je erop kunt vertrouwen dat je er niet alleen voor staat. Het leerde mij ook dat solidariteit geen abstract politiek begrip is, maar iets wat je elke dag samen organiseert.

Vandaag de dag staat die solidariteit onder druk. Voor veel inwoners is een betaalbaar huis niet meer zeker. De ongelijkheid groeit. Klimaatverandering bedreigt niet alleen onze leefomgeving, maar de hele aarde. Veel mensen voelen afstand tot de overheid. Dat vraagt om politiek die dichtbij mensen staat, die luistert en die het lef heeft om duidelijke keuzes te maken voor een eerlijke en duurzame toekomst.

Daarom trekken GroenLinks en de PvdA in Zaanstad samen op. Met één ambitie: een gemeente waar iedereen kan meedoen. Waar wonen betaalbaar is en blijft, voorzieningen dichtbij zijn, kansen eerlijk worden verdeeld en de overheid naast mensen staat in plaats van tegenover hen. Wij geloven dat bestaanszekerheid, gelijke behandeling en een gezonde leefomgeving geen luxe zijn, maar de basis van een rechtvaardige samenleving.

Echte verandering ontstaat niet achter een tekentafel, maar in de samenleving. Met bewoners, vakbonden, maatschappelijke organisaties, ondernemers en iedereen die gelooft dat een eerlijke toekomst mogelijk is.

Dit programma is een uitnodiging om mee te doen. Om samen te bouwen aan een gemeente die beschermt, verbindt en niemand achterlaat.

Wij maken Zaanstad samen!

Eylem Köseoglu

Lijsttrekker GroenLinks-PvdA Zaanstad

Onze visie voor Zaanstad

Zaanstad is uniek vanwege de combinatie van kleine, groene dorpen en een stad. Een combinatie van wonen, werken, landschap en industrie langs de Zaan. Zaanstad is een gemeente die snel groeit, verandert en vooruit wil en die altijd in beweging is. Maar die beweging is niet overal gelijk. De Zaan stroomt langs buurten en dorpen die stuk voor stuk hun eigen karakter, kracht én kwetsbaarheid hebben. In de ene wijk kampen gezinnen met schimmelwoningen en kansenongelijkheid, terwijl een dorp verderop bewoners heel ruim wonen, maar zich zorgen maken over het verdwijnen van lokale winkels, horeca en openbaar vervoer. Die verschillen vragen om maatwerk, om nabijheid, om een overheid die begrijpt dat Zaanstad niet één verhaal is, maar vele. We willen dat het beleid rekening houdt met de diverse karakters van de Zaanse dorpen en buurten en hun bewoners.

Voor het eerst doen GroenLinks en PvdA in Zaanstad gezamenlijk mee aan de verkiezingen met één programma, één ambitie: een gemeente die socialer, groener en sterker wordt. De uitdagingen zijn ook in Zaanstad groot: schrijnende woningnood, groeiende ongelijkheid, polarisatie, de gevolgen van klimaatverandering en de noodzakelijke energietransitie. Wij kiezen ervoor deze problemen niet ver vanaf een tekentafel aan te pakken, maar juist dichtbij: in de wijken, dorpen en buurten waar het dagelijks leven zich afspeelt.

Want een beter Zaanstad begint bij sterke, groene en prettige wijken waar je je thuis voelt, waar kinderen veilig kunnen spelen, waar mensen naar elkaar omzien en waar voorzieningen dichtbij zijn.

Wij willen een Zaanstad waarin iedereen zich thuis voelt. We willen dat Zaanstad een plek is waar je zeker kunt zijn van een betaalbaar huis in een fijne, veilige en groene buurt. Een samenleving waar we samen zorgen voor elkaar, waar kinderen gelijke kansen krijgen en waar niemand aan de kant hoeft te staan. Een gemeente waar we zuinig omgaan met onze prachtige natuur en parken, en waar ruimte is om jezelf te zijn, ongeacht wie je bent, waar je vandaan komt, hoe je leeft of van wie je houdt. Een plek waar je je thuis voelt en waar je met plezier terugkeert na een lange werkdag of een vakantie.

De kracht van Zaanstad ligt in verscheidenheid. Mensen met verschillende achtergronden, overtuigingen, talenten en dromen maken Zaanstad rijker en veerkrachtiger. Die diversiteit willen wij koesteren en versterken. Dat betekent dat we discriminatie actief bestrijden, dat iedereen zich veilig en gezien moet voelen en dat we barrières wegnemen die deelname in de weg staan. Want Zaanstad is pas echt van iedereen als iedereen zichzelf kan zijn én kan meedoen.

Sociale rechtvaardigheid is ons fundament. We verdelen de lasten eerlijk, zodat iedereen kan meedoen. Wie extra hulp nodig heeft, krijgt die. We zorgen dat de kosten van onze voorstellen niet terechtkomen bij degenen die dat het minst kunnen dragen, en dat de opbrengsten eerlijk worden gedeeld.

De zorg voor het klimaat en de natuur loopt als een rode draad door onze keuzes. Wij willen dat Zaanstad nu en voor de generaties na ons verantwoordelijkheid neemt voor het klimaat. Dat betekent: schone energie die voor iedereen betaalbaar is, wijken die bestand

zijn tegen hitte en wateroverlast, en meer ruimte voor natuur en biodiversiteit. Het betekent ook dat we de kansen van de energietransitie gebruiken om ongelijkheid te verkleinen: door isolatie en zonnepanelen bereikbaar te maken voor alle huishoudens, niet alleen voor wie het kan betalen.

Verduurzaming is ook een mooie kans. Klimaatbeleid en zorg voor de natuur zijn niet alleen een ecologische noodzaak, maar bieden ook mogelijkheden om nieuwe banen te creëren, om energiearmoede te bestrijden en om buurten gezonder en leefbaarder te maken.

Zaanstad kan alleen groeien en vergroenen vanuit een stevige basis: fijne buurten waar mensen elkaar kennen en steunen, een samenleving waarin we niemand uitsluiten of laten vallen, waar we de lasten eerlijk delen en waar we samen de schouders eronder zetten!

Op woensdag 18 maart 2026 zijn de gemeenteraadsverkiezingen in Zaanstad. Dan kun jij kiezen voor de koers van onze gemeente. Een stem op GroenLinks-PvdA is een stem voor betaalbare woningen en gelijke kansen. Voor veilige, groene en gezonde wijken. Voor een krachtige klimaataanpak die iedereen meeneemt. En bovenal: een stem voor een Zaanstad waar iedereen zich thuis kan voelen en volwaardig kan meedoen.

We nodigen de inwoners van Zaanstad uit samen met ons verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en voor onze omgeving en de komende jaren samen te bouwen aan een sterker, socialer en groener Zaanstad!

Hoofdstuk 1: Een betaalbaar huis in een leefbare buurt

Zaanstad is een gemeente met prachtige dorpen en wijken, unieke lintbebouwing en industrieel erfgoed, en een groen landschap met hoge natuurwaarde. GroenLinks-PvdA wil bouwen aan een gemeente waar iedereen een betaalbaar, duurzaam en prettig thuis kan vinden. Een gemeente met leefbare, groene en veilige wijken vol voorzieningen en ruimte om elkaar te ontmoeten. De karakters van de buurten en dorpen moeten daarbij wel herkenbaar blijven.

Waar we wonen bepaalt een groot deel van ons geluk. Het is de plek waar we tot rust komen, waar je kan zingen terwijl niemand je hoort en waar we met familie en vrienden samen kunnen zijn. Een thuis is ook de omgeving waar je woont: de straat, de buurt, het dorp of de stad met voldoende groen om gezond te kunnen leven.

Maar dan moet dat huis en die fijne buurt er wel zijn. Helaas is ook in Zaanstad een groot tekort aan woningen. Veel inwoners zijn al te lang op zoek naar een geschikte plek om te wonen. Bijvoorbeeld jongeren die uit huis willen, stellen met een kinderwens, ouderen met een leeg nest of studenten die een kamer zoeken. Sommige mensen hebben helemaal geen dak boven hun hoofd. En weer anderen wonen met veel te veel bij elkaar in een te slechte woning. Wie voor werk naar de Zaanstreek wil verhuizen moet een steeds dikkere portemonnee hebben. Het is voor ons prioriteit nummer één dat woningzoekenden in onze gemeente zo snel mogelijk een eigen geschikte en betaalbare plek kunnen vinden. Dat geldt vandaag de dag als nooit tevoren. Er moeten nu betaalbare huizen bij, dus we maken in Zaanstad vaart met het bouwen van meer woningen.

We kiezen ervoor om voorrang te geven aan het bouwen voor starters, gezinnen, ouderen en mensen met een zorgvraag. We bouwen duurzaam en met respect voor het landschap en het karakter van onze dorpen, wijken en linten. Tegelijk investeren we in de openbare ruimte en voorzieningen die bijdragen aan een levendige gemeenschap en aan prettig wonen.

We willen ook de voorzieningen in bestaande wijken verbeteren. Want de verschillen tussen buurten kunnen groot zijn. Niet iedereen woont even prettig. Sommige buurten hebben veel groen, anderen juist helemaal niet, of te weinig. Voorzieningen zoals zorg, openbaar vervoer en winkels zijn niet altijd dichtbij. Sommige buurten zijn of voelen onveilig. Dat moet anders!

Wij willen wonen, mobiliteit, groen, leefbaarheid en veiligheid daarom niet los zien, maar juist verbinden in een brede wijkaanpak. We willen geen eenheidsworst: we bouwen en ontwikkelen met respect voor het karakter van elke buurt. Wij willen dat alle Zaankanters trots kunnen zijn op hun dorp of wijk en kunnen genieten van een betaalbaar, veilig en prettig thuis, geworteld in een sterke, groene en levendige buurt.

Doelstellingen:

- Zorgen voor voldoende betaalbare woningen en verschillende woonvormen om de woningnood aan te pakken.
- Creëren van gemengde wijken met een divers woningaanbod, mooie en groene openbare ruimte en goede voorzieningen.
- Verbeteren van de kwaliteit van bestaande woningen en de leefbaarheid in de wijken.
- We verbeteren de bereikbaarheid van nieuwe en bestaande wijken, met name voor voetgangers, fietsen en openbaar vervoer.
- Bevorderen van sociale cohesie en het omzien naar elkaar in de buurt.

Wonen: betaalbaar, duurzaam en voor iedereen

Wij pakken de woningnood aan door veel betaalbare woningen te bouwen. Verduurzaming en goede voorzieningen in de wijk horen daar onlosmakelijk bij.

We willen meer huizen bouwen voor alle inkomensklassen. We willen dat er tussen nu en 2040 tussen de 15.000 en 20.000 woningen bij komen, gemiddeld 750 tot 1000 per jaar. Daarbij zetten wij in op een verdeling met minstens 40% sociale huurwoningen, 40% middeldure huur- en koopwoningen, en maximaal 20% dure woningen. Zo voorkomen we dat nieuwbouw alleen voor hogere inkomens is. Ontwikkelaars die daarvan willen afwijken, moeten dat compenseren – bijvoorbeeld via een gemeentelijk fonds dat elders extra sociale woningen financiert. Zo zorgen we dat iedereen een eerlijke kans heeft op een woning. Bij de inschrijving voor betaalbare koopwoningen geven we voorrang aan mensen met cruciale beroepen zoals zorg, onderwijs en politie.

We werken samen met corporaties. De woningcorporaties zijn onmisbare bondgenoten. We stimuleren hen om zoveel mogelijk betaalbare huurwoningen te bouwen. Bestaande huurwoningen worden bij voorkeur niet verkocht, of onder hele strikte voorwaarden. Corporaties krijgen een grotere rol bij woningen die vallen tussen sociale en hoge huren, in plaats van private verhuurders. De gemeente staat garant voor leningen die corporaties voor deze tussencategorie aangaan om het goedkoper te maken.

Grond is schaars in het gevecht om ruimte. We voorkomen dat beleggers de huizenprijzen opdrijven en grof geld verdienen met het opkopen van de grond in onze gemeente. Dat doen we door deze grond zoveel mogelijk in publieke handen te houden en ook zelf als gemeente aan te kopen. Zo kunnen we ook sturen op duurzame woningbouw, op het soort huizen dat wordt gebouwd en op vergroening van de omgeving. Is een omgevingsvergunning verleend, dan wordt binnen vijf jaar gestart met de bouw. Dit voorkomt stilstand en grondspeculatie.

We bouwen voor iedereen. We bouwen woningen waar je goed oud kunt worden en waar je ook kunt wonen als je minder mobiel bent of zorg nodig hebt. Met deze levensloopbestendige woningen vangen we de vergrijzing deels op. Voor ouderen ontwikkelen we vormen tussen volledig zelfstandig wonen en het verzorgingstehuis. Denk aan vormen waarbij mensen bij elkaar wonen (zoals knarrenhofjes), de zorg samen organiseren, en iedere bewoner zelfstandigheid behoudt. We maken ruimte voor flexibele en innovatieve woonvormen, zoals flexwoningen voor jongeren, starters en statushouders, of voor Tiny Houses en ecowijken. We ondersteunen particuliere wooncoöperaties, waarin een groep mensen gezamenlijk woningen bouwt, bijvoorbeeld op het vlak van financiering en ontwikkeling.

We combineren waar mogelijk functies bij nieuwbouw. Woningen combineren we met plekken om te werken, leren, recreëren of zorg te ontvangen. Denk aan een buurthuis met woningen erboven, waar bewoners 's avonds activiteiten organiseren. Of aan modulaire woningen die je makkelijk kunt samenvoegen tot grotere meergeneratiewoningen.

We benutten bestaande panden beter. We willen leegstaande kantoren, bedrijfspanden en winkels transformeren naar woningen, en waar mogelijk een extra verdieping bouwen op bestaande gebouwen (optoppen). We kopen actief leegstaande gebouwen en kantoorpanden op, eventueel samen met corporaties, en zetten die om naar woningen. We

stimuleren onze inwoners om de bestaande woningen beter en slimmer te gebruiken. Het delen van een woning of erf en het splitsen van grotere woningen willen we faciliteren, omdat steeds meer mensen alleen of met z'n tweeën wonen. Kangoeroewoningen en mantelzorgwoningen zijn mogelijkheden om oplossingen te zoeken voor zorg en woningnood. De gemeente moet haar inwoners helpen om dit mogelijk te maken.

We willen het aantal vierkante meters eerlijker verdelen. We gaan (alleenstaande) ouderen die in grote huizen wonen actief helpen om in hun eigen buurt een passende woning te vinden, die beter past bij hun woonwensen. Zo helpen we indirect ook gezinnen met kinderen om sneller een grotere woning te vinden. We zorgen dat de gemeente financieel helpt met een overgangslening of garantstelling. Om de doorstroom van een- en tweepersoonshuishoudens uit eengezinswoningen te bevorderen, krijgt deze groep voorrang bij de toewijzing van sociale huur en/of nieuwe middeldure appartementen. Met de projectontwikkelaar maken we de afspraak dat nieuw opgeleverde appartementen een maand openstaan voor mensen die een grote woning willen verlaten.

Woningen zijn om te wonen en niet om geld mee te verdienen. Voor alle nieuwbouwwoningen geldt daarom een zelfbewoningsplicht en anti-speculatiebeding. Voor bestaande koopwoningen die van eigenaar wisselen komt er opkoopbescherming, die de koper van een huis verbiedt om die te verhuren. We gaan problematische leegstand tegen met een leegstandverordening. Dat geldt voor zowel woningen als winkelpanden, om een levendige buurt te houden. Voor panden die te lang leeg staan voeren wij een leegstandsbelasting in.

We willen duidelijke regels voor verhuur. Toeristische verhuur via platforms als AirBnB wordt gereguleerd en beperkt, zodat woningen gebruikt worden als woning en niet als verdienmodel. We controleren scherp op illegale onderhuur, verkamering zonder vergunning en overbewoning. Huurders mogen niet de dupe worden van huisjesmelkers. Huurders kunnen daarom aankloppen bij het gemeentelijk loket met klachten over te hoge huren, discriminatie en de kwaliteit van de woningen. Waar dat past willen wij verhuurders verplichten een vergunning aan te vragen.

Niemand hoeft op straat te slapen. Er komen meer opvanglocaties om dakloosheid aan te pakken. We werken volgens het zogeheten Housing First-principe. Dat betekent dat mensen meteen aan onderdak worden geholpen en daarna begeleid worden naar herstel. We voorkomen huisuitzettingen en maken bindende afspraken met corporaties en particuliere verhuurders dat zij alleen nog mogen uitzetten bij woonfraude of criminele activiteiten. Huurders die slachtoffer zijn van criminele organisaties krijgen elders vervangende huisvesting en ondersteuning.

We bouwen niet in het groen. Nieuwe woningen komen vooral in bestaande wijken en kernen, binnen de bebouwde kom. Of bijvoorbeeld op verouderde industrieterreinen of op lege plekken binnen de gemeente, zoals lege boerenerven. We bouwen nooit in waardevolle groene gebieden. Dus niet in natuur- en weidevogelgebieden, stilte- en recreatiegebieden en ook niet in stadsparken.

We bouwen met liefde voor natuur en de planeet. We maken ruimte voor duurzame bouwmethoden zoals houtbouw, biobased en prefab, die snel en klimaatvriendelijk zijn. Nieuwbouw moet natuurinclusief en klimaatbestendig zijn, met aandacht voor voldoende groen, inheemse beplanting, nestkasten, energieopwekking en regenwaterberging.

Gasloos bouwen blijft de norm. Wij staan voor de doelstelling om in 2040 alle woningen in Zaanstad aardgasvrij te hebben gemaakt. We stimuleren energieneutrale bouw die het stroomnet zo min mogelijk belast. Bij bestaande woningen zetten we in op isolatie en verduurzaming, met gemeentelijke ondersteuning en afspraken met woningcorporaties.

We pakken woningverduurzaming op een sociale manier aan. We beginnen bij de lage inkomens en wijken met veel armoede, slechte energielabels en hoge energierekeningen. We maken hierover afspraken met corporaties en verhuurders. We zorgen dat overal energiecoaches langs de deuren gaan die mensen helpen om hun huis zuiniger te maken. Ook bewoners zonder BKR-registratie, met nul euro op de rekening, kunnen meedoen aan verduurzamingsprojecten. We ondersteunen de huishoudens met de laagste inkomens bij de energietransitie met bijvoorbeeld een witgoedregeling of inductieplaat als de corporatie van het aardgas af gaat. De huur mag na verduurzaming van de woning niet zo veel verhoogd worden, dat het voordeel van de lagere energierekening verdwijnt. Bij sloop van oude huurwoningen vanwege verduurzaming krijgen oude huurders het eerste recht op terugkeer, zonder een huurverhoging.

We combineren verduurzaming met funderingsherstel. In Zaanstad staan veel oudere huizen die op houten palen zijn gebouwd en door onder meer het zakken van het grondwater en de bodemdaling en de droge zomers hun draagfunctie verliezen. Zo zijn er honderden woningen hersteld met behulp van het gemeentelijk Funderingsloket en zullen er nog vele hersteld moeten worden. Wij blijven ons inzetten voor funderingsherstel en dus ook voor de kwaliteit van de woningvoorraad en het aanzien van de straat. We koppelen funderingsherstel aan verduurzaming, zodat eigenaren hun woning in één keer toekomstbestendig kunnen maken. Funderingsherstel is een ingrijpend en duur project. Waar eigenaren dit niet zelf kunnen betalen willen wij hen ondersteunen met toegankelijke vormen van financiering. Meestal doet het zich bij huizen in dezelfde straat voor en dan is een gemeenschappelijke aanpak goedkoper. Daarom stimuleren wij dit.

Leefbaarheid en openbare ruimte

Een fijne buurt is schoon, groen, veilig en uitnodigend. Een fijne buurt is een buurt waar iedereen zich thuis voelt, waar je elkaar kunt ontmoeten en waar kinderen veilig kunnen spelen. De openbare ruimte is de huiskamer van de buurt, een plek waar we samenleven en ontspannen. Wij willen dat deze ruimtes toegankelijk en aantrekkelijk zijn voor iedereen, van jong tot oud, en dat ze uitnodigen tot beweging en ontmoeting.

We willen investeren in de kwaliteit van de openbare ruimte. Een groene buurt met goed onderhouden plantsoenen, en met bomen in de straat is mooi en draagt bij aan een gezonde leefomgeving. Meer groen is essentieel. Zeker in wijken die nu weinig groen hebben, moet iedere inwoner binnen vijf à tien minuten lopen een groene openbare omgeving tot zijn beschikking hebben. We planten jaarlijks minimaal 1000 extra bomen, creëren meer 'Tiny Forests' en vergroenen schoolpleinen om hittestress te verminderen en het fysieke en mentale welzijn te bevorderen. Bomenlanen, buurtparkjes en groene pleinen verminderen hittestress, vangen regenwater op en nodigen uit tot ontmoeting. Waterdoorlatende bestrating en wadi's helpen wateroverlast tegen te gaan. Waar mogelijk gaan we verstening van tuinen tegen met de aanpak 'Stenen eruit, groen erin!'.

Speelplekken en voorzieningen voor kinderen en jongeren zijn onmisbaar in elke wijk. Samen met bewoners willen we die ontwerpen en onderhouden. Daarnaast investeren we in voldoende sportcomplexen en beweegplekken in de wijk, zoals natuurspeelplaatsen en buitenfitness, en zorgen we voor veilige zwemplekken in openbaar water. We zetten in op schone straten, met intensieve schoonmaak, voldoende prullenbakken en handhaving tegen vervuiling.

De bestrating is veilig en overzichtelijk. Iedereen moet zich veilig door de eigen buurt kunnen bewegen. Bij de inrichting van de openbare ruimte wordt gelet op toegankelijkheid voor iedereen. Slechtzienden en mensen die voor het voortbewegen afhankelijk zijn van een hulpmiddel moeten veilig door hun wijk kunnen bewegen zonder te struikelen over tegels of obstakels tegen te komen. Kinderen moeten veilig op straat kunnen spelen en veilig kunnen oversteken. Meldingen over zwerfafval, losse stoeptegels en boomwortels worden snel afgehandeld door de gemeente. We verminderen doorgaand autoverkeer in woonwijken en maken woon -en winkelgebieden waar veel mensen wandelen zoveel mogelijk autoluw.

Voorzieningen moeten dichtbij zijn. We investeren in een goede spreiding van scholen, zorg, winkels, sport, cultuur en horeca over alle wijken. We streven ernaar dat elke Zaankanter binnen loop- of fietsafstand toegang heeft tot voldoende voorzieningen. Nieuwe wijken worden ontwikkeld met een goede mix van functies: wonen, werken, recreatie en ontmoeting horen bij elkaar. Gemeentelijke dienstverlening wordt toegankelijk gehouden, zowel fysiek met balies in de wijk als digitaal, met speciale aandacht voor ouderen en mensen met een beperking.

We willen meer ruimte voor ontmoeting en cultuur. Er komt meer ruimte voor kleinschalige podiumfaciliteiten en ontmoetingsplekken in alle wijken en dorpen, zodat er ook bij slecht weer altijd een fijne plek is om samen te komen of te genieten van lekker eten, muziek en andere cultuur. Hierbij is het cruciaal dat de openbare ruimte, terrassen en openbare gebouwen rekening houden met mensen met een beperking, door een goede inrichting en voldoende faciliteiten. We betrekken vooraf ervaringsdeskundigen bij nieuwe ontwikkelingen om de toegankelijkheid te waarborgen.

Buurthuizen zijn onmisbaar als ontmoetingsplek in de wijk. Ze versterken sociale cohesie en bieden ruimte voor activiteiten voor jong en oud. We ondersteunen ze financieel en inhoudelijk, en maken samen met bewoners plannen voor ontmoetingsplekken, pleinen en parken. Elke wijk verdient een plek voor ontmoeting en expressie. We steunen culturele initiatieven in buurthuizen, winkelcentra, pleinen en in kerken. We versterken de rol van bibliotheken als culturele basisvoorziening.

Een veilige wijk begint met een leefbare wijk. Daarom investeren we vooral in wijken waar achteruitgang en verloedering op de loer liggen. We zetten in op preventie: we pakken problemen aan voordat deze een bedreiging voor de veiligheid worden. Dat is een uitdaging, maar wel dé manier om te zorgen voor een leefbare en veilige omgeving. We bouwen aan goede buurt- of dorpsvoorzieningen die nauw samenwerken met scholen, jeugdhulp, schuldhulpverlening en andere instanties. En we bouwen sterke gemeenschappen waar bewoners elkaar helpen en op elkaar letten en waar problemen zoveel mogelijk worden voorkomen.

We doen het samen. We willen bewoners actief betrekken bij de inrichting en het beheer van hun buurt. De bewoners van buurten weten zelf als geen ander waar de buurt het meest behoefte aan heeft. Daarnaast willen we ook ruimte geven voor initiatieven uit de buurt zelf, zoals buurtmoestuinen, gezamenlijke pleinontwerpen of buurtbeheerteams. Tegelijk kunnen de wensen ook binnen een buurt enorm verschillen. We zorgen dat er bij inspraak ruimte is voor ideeën én we ondersteunen het democratisch proces binnen de buurt wanneer er keuzes gemaakt moeten worden.

Mobiliteit en bereikbaarheid

In Zaanstad willen we dat alle wijken en voorzieningen eenvoudig en vlot te bereiken zijn, of je nu naar je werk gaat, naar school, familie bezoekt of gewoon een boodschap doet. Mobiliteit gaat voor ons over meer dan verkeer alleen: het bepaalt of je mee kunt doen, of kinderen veilig naar school kunnen fietsen, of ouderen zich zelfstandig kunnen verplaatsen en of onze gemeente gezond blijft voor de generaties na ons.

De ruimte in Zaanstad is schaars en moet eerlijk worden verdeeld. Dat vraagt om scherpe keuzes. Nog meer auto's lossen de files niet op en maken de lucht niet schoner. Daarom zetten wij vol in op duurzame alternatieven: veilig wandelen en fietsen, betrouwbaar openbaar vervoer (ov), deelmobiliteit en schone voertuigen. Bij nieuwbouw hebben we al in de ontwerpfase aandacht voor duurzame verbindingen: (snel)fietspaden, goede ov-verbindingen en deelmobiliteit. Zo maken we Zaanstad bereikbaar én leefbaar. Mobiliteit is een randvoorwaarde om mee te kunnen doen. Iedereen moet zich veilig, betaalbaar en schoon kunnen verplaatsen – of je nu fietst, wandelt, met het ov reist of soms de auto nodig hebt. Daarom investeren we fors in openbaar vervoer en fietsroutes, geven we voetgangers en kinderen meer ruimte in de buurten en werken we aan minder autoverkeer en schonere lucht. Mobiliteit is geen luxe, maar een basisvoorwaarde: het zorgt voor gelijke kansen, een gezonde leefomgeving en het behalen van onze klimaatdoelen.

We stimuleren dat mensen meer gaan fietsen. We breiden het netwerk van veilige, doorlopende fietspaden en fietsbruggen uit, met prioriteit voor snelfietsroutes naar Amsterdam, Haarlem en Purmerend. We verdubbelen het fietsgebruik: via verkeerseducatie op scholen, voldoende stallingen bij ov-knooppunten en andere drukke haltes en meer ruimte voor fietsers in de openbare ruimte.

We verbeteren de bereikbaarheid van wijken met het ov. We investeren in frequente, betrouwbare en betaalbare ov-verbindingen. Daarbij hebben we extra aandacht voor de verbindingen tussen dorpen en stadskernen. Het centrum van Zaandam moet toegankelijk blijven voor de bus met haltes dicht bij de winkelvoorzieningen. We blijven bovendien pleiten voor de HOV-ZaanIJ: een snelle, betrouwbare en duurzame verbinding met Amsterdam, die forensen en studenten een echt alternatief voor de auto biedt en de regio beter bereikbaar maakt. Vooruitlopend hierop is het wenselijk dat EBS-lijn 395 van halte ZMC wordt doorgetrokken naar NS-station Kogerveld.

We willen dat ov geen luxeproduct is maar een voorziening voor iedereen. We bestrijden mobiliteitsarmoede door ov-kortingen te geven aan mensen met een laag inkomen. Ook zorgen we voor goede alternatieven in wijken die nu slecht ontsloten zijn, zoals betaalbare (buurt)bussen voor snellere verbindingen naar de stations. Zaanstad zal

zich inzetten voor een uniform tarief- en kaartsysteem binnen de Vervoerregio Amsterdam, dus geen aparte kortingskaarten per vervoerder en juist wel integratie van de Sprintertreinen in dat vervoerregio tarief.

We willen minder auto's op straat in woongebieden. We voeren een parkeerbeleid dat openbare ruimte teruggeeft aan bewoners. Door deelauto's te stimuleren beperken we ook de parkeerdruk. We voeren betaald parkeren in waar dat nodig is, met heldere regels, eerlijke tarieven en goede vergunningen voor bewoners. Uitzonderingen gelden voor mensen met een beperking en mantelzorgers. De netto-opbrengsten van betaald parkeren investeren we in schone mobiliteit en de wijk. We zetten in op meer deelauto-, deelfiets- en deel scooter initiatieven, met hubs op logische overstappunten zoals stations, wijkcentra en winkelgebieden.

Verdichten is een gevecht om de vierkante meters, waarbij (ver-) nieuwbouw van woningen/appartementen gezien de schrijnende woningnood prioriteit heeft. Om daaraan uitvoering te geven introduceren wij een parkeernorm van 0 tot maximum 1 voor nieuwbouwprojecten. De definitieve parkeernorm wordt bij ieder project bepaald aan de hand van de beschikbare vierkante meters en het te verwachten aantal huishoudens in deze volgorde: 1) wonen; 2) groen; 3) bewonersparkeren waarbij bewoners met een beperking, ambulante zorgmedewerkers en mantelzorgers binnen de gestelde kaders altijd recht hebben op een parkeerplaats.

Nieuwe en bestaande infrastructuur moet duurzaam en inclusief zijn. Als gemeente leggen we geen wegen aan die natuur, leefbaarheid of veiligheid aantasten. Bij onderhoud aan wegen kijken we naar betere waterafvoer, verbetering van routes voor ov en fiets en betere doorstroming. De groei van elektrisch rijden vraagt om veel meer laadpunten, vooral in de openbare ruimte. De laadinfrastructuur moet toegankelijk, betaalbaar en eerlijk verdeeld zijn over alle wijken.

We verminderen de luchtvervuiling en geluidsoverlast van autoverkeer. De verkeersdruk op de N203 zorgt al jaren voor overlast in Krommenie en Wormerveer. GroenLinks-PvdA wil dat de provincie Noord-Holland werk maakt van een structurele oplossing, zoals de (gedeeltelijke) verdieping van de N203 om geluid en luchtvervuiling te verminderen en de leefbaarheid te vergroten. Daarnaast vragen we de provincie te onderzoeken of een Park & Ride-voorziening met goede ov-aansluiting bij de afslag A9/N203 (Uitgeest-Zuid) kan bijdragen aan het verminderen van de verkeersdruk in Zaanstad-Noord.

We zetten in op een maximumsnelheid van 30 km/u als norm in de bebouwde kom en tweebaans doorgaande wegen in drukke gebieden zoals de Wandelweg in Wormerveer, en 50 km/u op doorgaande vierbaans wegen, om veiligheid, leefbaarheid en schone lucht overal in Zaanstad te verbeteren.

Hoofdstuk 2: Samen voor een sociaal, gezond en gezellig Zaanstad

Zaanstad is een gemeente waar mensen met allerlei achtergronden, leeftijden en levensverhalen samenleven. Wij willen een gemeente waarin iedereen kan meedoen en niemand wordt uitgesloten. Waar bestaanszekerheid geen gunst is, maar een recht. Waar alle kinderen dezelfde kansen krijgen en ouderen met waardigheid oud kunnen worden. We willen een samenleving bouwen waarin iedereen kan meedoen en zich thuis voelt. Want alleen samen maken we Zaanstad sterker, eerlijker en socialer. “Samen” betekent dat we elkaar helpen en ondersteunen waar het nodig is. We willen armoede en uitsluiting bestrijden, investeren in goede zorg, onderwijs en voorzieningen in de wijk, en ruimte maken voor cultuur en sport, die mensen verbinden. We geloven in een gemeente die samenwerkt met bewoners, luistert en vertrouwen geeft. We willen dat alle Zaanstaders kunnen participeren en zich verbonden voelen, ongeacht hun achtergrond of omstandigheden. Samen maken we onze buurten en wijken socialer, gezonder en gezelliger.

Zonder elkaar zijn we nergens. Samenleven met de mensen om ons heen geeft ons zekerheid, voldoening, een gevoel van verbondenheid. Dat begint vlakbij: een schroevendraaier lenen bij de burens, een praatje in het park, een arm om je heen als het tegenzit. Net zo belangrijk zijn dingen als een bekende huisarts, een fijn buurthuis met koffie, een mooi theater en een goede school voor je kinderen. Als je daarop kunt rekenen, dan verandert zomaar een straat in jónw straat, in jouw buurt, in jouw dorp of stad. Dat vertrouwen is de basis van een fijn bestaan.

Door middel van gerichte investeringen en maatwerk verminderen we ongelijkheid in de buurten en de vergroten we de kansengelijkheid. Wij erkennen dat niet alle wijken dezelfde behoeften hebben en zetten daarom in op een aanpak die de grootste uitdagingen daar oppakt waar ze het meest urgent zijn. Zo willen we bijvoorbeeld de aanpak van het Pact Poelenburg-Peldersveld, gericht op een goede start voor alle kinderen en meer betaald werk en participatie, voortzetten en waar nodig uitbreiden naar andere wijken in Zaanstad.

Iedereen kan meedoen, dat geldt ook voor nieuwkomers in onze gemeente. We staan niet toe dat arbeidsmigranten worden uitgebuit – vaak voor werk dat ons land weinig oplevert – terwijl de kosten voor rekening van de samenleving komen. We zorgen voor goede, bij voorkeur kleinschalige opvang van een eerlijk deel van de mensen die in Nederland asiel aanvragen. En we helpen statushouders om zo snel mogelijk aan het werk te gaan, zodat ook zij hier een fijn leven kunnen opbouwen.

Doelstellingen:

- Versterken van de sociale samenhang
- Goed onderwijs en gelijke kansen als basis!
- Bieden van toegankelijke en kwalitatief goede voorzieningen op het gebied van gezondheidszorg, cultuur en sport.
- Bieden van ondersteuning aan kwetsbare inwoners. Niemand leeft onder het bestaansminimum.
- Ervoor zorgen dat iedereen kan deelnemen aan de samenleving.

Werk en inkomen

Iedere Zaankanter heeft recht op een menswaardig bestaan. Werk biedt inkomen en zekerheid, maar ook eigenwaarde en sociale contacten. Iedereen die kan werken, moet kunnen werken – en daarvoor willen wij mensen ondersteunen zonder dwang en onnodige sancties.

Inwoners van Zaanstad laten we niet onder het bestaansminimum leven. De hoogte van de bijstandsuitkering wordt landelijk bepaald, maar als gemeente kunnen en willen we wél het verschil maken. Dat doen we door mensen actief te ondersteunen bij het vinden en aanvragen van alle inkomensregelingen waar zij recht op hebben. We zorgen dat niemand geld misloopt door ingewikkelde formulieren of gebrek aan informatie. Inkomensondersteuning wordt waar mogelijk automatisch toegekend. Bij belangrijke levensgebeurtenissen – zoals verlies van werk, een scheiding, verhuizing of overlijden – nemen we actief contact op om te informeren, te begeleiden en te ontzorgen, uiteraard met respect voor privacy en persoonsgegevens.

Vertrouwen is het uitgangspunt. Mensen zonder werk behandelen we niet als verdachten maar als inwoners die willen bijdragen. We geloven dat bijna iedereen wil meedoen en dat het onze taak is om die wens mogelijk te maken. Daarom schrappen we onnodige verplichtingen, zoals de taaleis. Ook zorgen we dat een vergissing niet meteen leidt tot een boete. De kostendelersnorm, die samenwonen financieel ontmoedigt, willen we afschaffen. Want samenleven en voor elkaar zorgen is juist iets dat we moeten ondersteunen.

Werk moet lonen. De stap vanuit een uitkering naar werk mag geen sprong in het diepe zijn. Daarom zorgen we voor een terugvaloptie en maken we het mogelijk om vanuit een uitkering (wit) bij te verdienen. We willen dat mensen vooruit durven kijken zonder angst alles kwijt te raken.

We maken maatwerk van re-integratie. De huidige aanpak van re-integratie en arbeidsparticipatie is vaak nog te eenzijdig gericht op 'uitstroom naar werk', zonder oog voor de persoonlijke situatie, gezondheid of mogelijkheden van mensen. Te vaak zien we dat mensen tijdelijk aan het werk gaan met behoud van uitkering, maar daarna weer afhankelijk zijn van hun uitkering. Dit is een kostbare en ontmoedigende draaideurconstructie die niemand helpt. Wij willen dat veranderen en focussen op duurzame ontwikkeling. Daarom bieden we passende begeleiding naar betaald werk. We stimuleren omscholing en bijscholing naar sectoren met tekorten, zoals zorg, techniek en duurzaamheid. We sluiten aan bij de sectorale ontwikkelpaden die landelijk worden uitgewerkt met bijbehorende scholingsfondsen.

Werken met behoud van uitkering mag alleen plaatsvinden als onderdeel van een duidelijk plan. Er moet perspectief zijn op duurzame uitstroom naar betaald werk, scholing of een basisbaan. Werken met behoud van uitkering heeft een duidelijk eindpunt en is geen eindstation. Werkgevers die gebruik maken van deze trajecten worden betrokken bij vervolgafspraken en hebben een verantwoordelijkheid voor doorstroom. Evaluatie en voortgang worden actief gemonitord: als het geplande einddoel niet realistisch is zoeken we naar een doel of andere route. Zo voorkomen we dat mensen blijven ronddraaien in tijdelijke trajecten zonder perspectief en zorgen we ervoor dat werk altijd een springplank naar een zelfstandig inkomen is.

We ondersteunen werkzoekenden die wat extra hulp nodig hebben. We willen Werkom omvormen tot een sociaal ontwikkelbedrijf dat niet alleen draait om uitstroomcijfers, maar ook om ontwikkeling, begeleiding en participatie. Het nieuwe “Werk en Inkomen” ondersteunt mensen op hun eigen tempo en vanuit hun eigen mogelijkheden. Voor wie regulier werk (nog) niet haalbaar is, creëren we routes naar vrijwilligerswerk, beschut werk, een sociale werkvoorziening of wijkbanen. We versterken basisvaardigheden waar nodig.

Bij gemeentelijke opdrachten is een social-return-verplichting onderdeel van de aanbesteding. Bedrijven die een opdracht voor de gemeente uitvoeren moeten mensen aannemen die extra hulp nodig hebben. We maken afspraken met werkgevers over stages en leerwerkplekken voor jongeren en mensen die willen herintreden, met speciale aandacht voor jongerenwerkloosheid en begeleiding naar werk of opleiding. De gemeente biedt zelf ook stageplekken aan. De gemeente is een goede werkgever en biedt waar mogelijk zo snel mogelijk een vast contract.

We zetten in op buurtbanen voor mensen die een opstapje nodig hebben op de arbeidsmarkt. Buurtbanen zijn volwaardige, betaalde functies waarin mensen hun talenten inzetten in hun eigen wijk. Denk aan het ondersteunen van buurthuizen, het onderhouden van groen, zwerfafval (laten) oprapen, het helpen bij sportverenigingen of het begeleiden van bewonersinitiatieven. Het zijn functies die de sociale samenhang versterken en de leefbaarheid van onze buurten verbeteren. Buurtbanen bieden bovendien perspectief aan mensen die nu aan de kant staan op de arbeidsmarkt. Voor sommigen zijn ze een opstap naar regulier werk, voor anderen een waardevolle en blijvende functie waarin zij van betekenis kunnen zijn voor hun omgeving. Voor het creëren van buurtbanen werken we nauw samen met woningcorporaties, zorg- en welzijnsorganisaties, scholen, verenigingen en bewonersinitiatieven. We stimuleren ook bedrijven om ruimte te maken voor maatschappelijke functies en ondersteunen initiatieven waarin werk en sociale impact hand in hand gaan.

Bestaanszekerheid en armoedebestrijding

Bestaanszekerheid is de basis voor een waardig leven. Maar te veel Zaankanters kampen met armoede, schulden en onzekerheid over hun toekomst en die van hun kinderen. Wij vinden het onaanvaardbaar dat de dikte van je portemonnee bepaalt welke kansen je krijgt in het leven. Daarom willen we deze cirkel doorbreken met een mensgerichte aanpak, gebaseerd op vertrouwen in plaats van wantrouwen.

Te vaak bereikt hulp niet de mensen die de hulp het hardst nodig hebben. Zij trekken niet zelf aan de bel of raken verdwaald tussen verschillende regelingen. De gemeente gaat inwoners actief benaderen met laagdrempelige ondersteuning, zowel digitaal als fysiek. Ook werkt de gemeente samen met scholen, sportclubs en andere organisaties om armoede te signaleren.

De gemeente informeert inwoners actief over hun rechten. We werken toe naar een systeem waarin inkomensondersteuning zoveel mogelijk automatisch wordt uitgekeerd, zonder extra formulieren of ingewikkelde procedures. Sancties en straffen zijn daarbij niet het startpunt. We beginnen altijd met een waarschuwing en persoonlijk contact. De menselijke maat staat voorop: er is ruimte voor fouten, voor vragen en voor maatwerk. De

overheid is een partner, geen tegenstander. Ook pleiten we bij het Rijk voor landelijke verbeteringen, zoals een eenvoudiger belastingteruggave voor minima die nu geen aangifte doen maar daar wel recht op hebben.

We willen een ruimhartig minimabeleid. Gemeentelijke regelingen worden toegankelijk tot 130% van het sociaal minimum, zodat meer mensen er gebruik van kunnen maken. We gaan op zoek naar een opvolger voor de Zaanse Pas. De Meedoenregeling biedt mensen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum korting op sport, cultuur en openbaar vervoer, bijvoorbeeld gratis lidmaatschap van de bibliotheek of korting op zwemlessen. We willen het bereik van deze Meedoenregeling verder uitbreiden en succesvoller maken, om zo meer Zaankanters, inclusief werkende armen en zzp'ers, te ondersteunen.

We hebben speciale aandacht voor werkende armen en zelfstandigen met lage inkomens, zodat zij niet tussen wal en schip vallen. De individuele inkomenstoelage verhogen we naar minimaal €400 voor alleenstaanden en €500 voor gezinnen. Daarnaast willen we gratis ov voor minima mogelijk maken, zodat vervoer geen drempel vormt om mee te doen. We bestrijden energiearmoede door inwoners te ondersteunen met energiebesparende maatregelen en een omruilregeling voor witgoed.

We willen dat elk kind opgroeit met gelijke kansen. Het is onacceptabel dat één op de negen kinderen in Nederland in armoede leeft en opgroeit. Elk kind moet kunnen spelen, sporten, muzikles volgen, op schoolreis kunnen gaan. Kinderen moeten kunnen beschikken over een fiets om naar school en vrienden te kunnen gaan, en over leermiddelen zoals boeken en een (leen)laptop om huiswerk te kunnen maken. Samen met Stichting Leergeld en scholen maken we dat mogelijk. We creëren uitgiftepunten op scholen en in buurthuizen voor onmisbare spullen zoals menstruatieartikelen. We zorgen dat meer gezinnen gebruik kunnen maken van kledingbanken en speelgoedbanken.

Te veel mensen in Zaanstad kampen met problematische schulden. We versterken daarom de schuldhulpverlening. Huisuitzettingen vanwege schulden moeten te allen tijde worden voorkomen. Schuldhulpverlening moet toegankelijker, sneller en mensgericht zijn, met aandacht voor stress en begrijpelijke communicatie. We willen schulden opkopen om mensen perspectief te geven en een schuldenpauze bieden om rust en overzicht te creëren. Gemeentelijke schuldhulp en budgetcoaches helpen om structureel uit de schulden te komen. Wanneer er sprake is van incassobureaus die zich niet aan de regels houden meldt de gemeente dat bij het Rijk. Het incassobureau wordt op de regels gewezen.

We zetten meer in op preventie van schulden. Schuldhulpverlening is tot nu toe niet voldoende gebleken om iedereen te helpen. Schulden zijn vaak een valkuil waar mensen moeilijk uitkomen. Door het kosten-op-kosteneffect kunnen schulden snel escaleren, en staan ze niet langer in verhouding tot de oorspronkelijke betaalachterstand. We zetten daarom in op schuldenpreventie. Denk aan voorlichting op scholen over schulden. Maar bijvoorbeeld ook afspraken met energiebedrijven, zorgverzekeraars, woningbouwcorporaties en andere instanties voor signalering van klanten met een betaalachterstand. In zo'n geval kan de gemeente een schuldpreventiemedewerker sturen die de bewoner kan helpen.

De gemeente geeft het goede voorbeeld als schuldeiser. We respecteren de beslagvrije voet en dragen niet bij aan onnodige kostenstapeling. De gemeente moet als schuldeiser naast de mensen staan en meedenken over haalbare oplossingen. We investeren in kwalitatief goede bewindvoering met betrouwbare partners en duidelijke afspraken. Tegelijk blijven we pleiten bij het Rijk voor structurele oplossingen zoals een hoger sociaal minimum en minimumloon.

Onderwijs

Onze jeugd is de toekomst van Zaanstad. Gelijke kansen in het onderwijs, dat staat voor GroenLinks-PvdA centraal. De wijk waarin je woont, je achtergrond of wie je ouders zijn mogen nooit bepalend zijn voor wie jij later wordt. Daarom moet de gemeente veel verder kijken dan schoolgebouwen. Wij willen dat de gemeente vol inzet op het verbeteren van het onderwijs voor al onze kinderen. Wij willen investeren in onderwijs, gezonde leefstijl en armoedebestrijding om achterstanden te voorkomen en te verkleinen.

Leren gaat beter in een gezonde school. Wij willen dat elk schoolgebouw duurzaam en van hoge kwaliteit is, met een gezond binnen- en buitenklimaat. Schoolpleinen gaan we vergroenen om hittestress te verminderen en het welzijn te bevorderen. We willen dat alle kinderen in Zaanstad veilig lopend of fietsend naar school kunnen. Alle kinderen moeten op school bovendien een gezonde schoollunch kunnen eten en kunnen sporten.

Leren doe je niet alleen in de lessen. We werken samen met scholen aan verlengde schooldagen waarin sport, cultuur en huiswerkbegeleiding worden gecombineerd. We willen bovendien zorgen voor gratis schoollunches.

Al vóór de basisschool beginnen we met voor- en vroegschoolse educatie. Wij strijden voor toegankelijk, breed en kwalitatief hoogstaand onderwijs dat het beste uit ieder kind haalt, ongeacht achterstand of afkomst. Elk kind van 2 tot 6 jaar krijg toegang tot extra taalonderwijs en ontwikkelingsactiviteiten. Ook kan elk kind tussen 2 en 4 jaar tenminste twaalf uur per week naar de peuterspeelzaal.

We blijven werken met brugfunctionarissen op de basisschool. Zij hebben bewezen dat ze ouders, school en andere voorzieningen goed met elkaar kunnen verbinden, om er bijvoorbeeld voor te zorgen dat gezinnen op tijd taal- of opvoedondersteuning krijgen. We werken vanuit de gemeente aan extra onderwijsondersteuning voor scholieren die dat nodig hebben. Denk aan laagdrempelige huiswerkbegeleiding, een gratis computer of gratis museumbezoek. We zien erop toe dat scholen geen verplichte ouderbijdrage vragen, zoals ook in de wet staat.

Onderwijskwaliteit is essentieel. We willen het lerarentekort in Zaanstad aanpakken door in te zetten op extra middelen om leerkrachten aan te trekken en te behouden, bijvoorbeeld via zij-instroom met professionele ondersteuning en door afspraken te maken over betaalbare lokale huisvesting voor leraren. Juist de scholen waar veel leerlingen een ondersteuningsbehoefte hebben, missen vaak de meeste leerkrachten. We investeren extra om die plekken te vullen, bijvoorbeeld met een bonus of budget voor extra onderwijsassistenten.

We betrekken leraren bij het bepalen van het gemeentelijk onderwijsbeleid. Daarom komt er een lerarenagenda. Daarnaast zetten we ons in voor het behoud van een vijfdaagse schoolweek, omdat dit de beste structuur biedt voor de ontwikkeling van kinderen en de werk-privé balans van ouders.

Het beroepsonderwijs is de hofleverancier van vakmensen, en dat moet zo blijven.

We stimuleren nauwe samenwerking tussen vmbo-, mbo-instellingen en het bedrijfsleven om leerlingen te laten kennismaken met vakmanschap en voor te bereiden op de arbeidsmarkt, met name in sectoren waar veel werk te vinden is, zoals zorg, techniek en bouw. Wij pakken stagediscriminatie aan en maken afspraken met bedrijven voor goede stagevergoedingen.

GroenLinks-PvdA spant zich daarnaast in voor de komst van (dependances) van hbo en universitair onderwijs in Zaanstad. De gemeente groeit en bloeit, en een hogere beroepsopleiding binnen de gemeentegrenzen zou een absolute meerwaarde kunnen zijn. Dit vergroot niet alleen de opleidingskansen voor onze jongeren en volwassenen, maar versterkt ook de innovatiekracht en het vestigingsklimaat van Zaanstad. We willen daarnaast inzetten op volwassenenonderwijs middels opleidingen in de wijk, een laagdrempelige manier voor volwassenen om een startkwalificatie te behalen of om zich te laten omscholen.

We bestrijden laaggeletterdheid. We stimuleren werkgevers om aandacht te besteden aan laaggeletterdheid en helpen medewerkers van de gemeente om dit te herkennen en signaleren. We zorgen voor laagdrempelige ondersteuning en taalscholing die makkelijk vindbaar zijn voor de mensen. We investeren in de bibliotheek in de buurt van bewoners. Dat is een goed middel tegen laaggeletterdheid én een fijne ontmoetingsplek voor iedereen. In het kader van het leesoffensief zetten we in op bibliotheken op basisscholen. Dat is de beste manier om alle kinderen aan het lezen te krijgen. De gemeente gebruikt zelf taal die iedereen kan begrijpen. Als je toch uitleg nodig hebt, kun je gewoon langskomen bij een balie van de gemeente.

Sport

Sport is gezond en verbindt mensen. Het zorgt voor vitaliteit, veerkracht en ontmoeting. Of je nu voetbalt, danst, jogt of wandelt. In een gemeente als Zaanstad moeten alle inwoners, jong en oud, arm en rijk, met of zonder beperking, toegang hebben tot sport en beweging. Teamsport bevordert kameraadschap en kan zo eenzaamheid bestrijden.

Jong geleerd is oud gedaan. We bevorderen structurele samenwerking tussen scholen, sportaanbieders en gezondheidsorganisaties. Zo werken we aan een gezonde leefstijl vanaf jonge leeftijd. Ieder kind in Nederland moet een zwemdiploma kunnen halen. Daarom willen we schoolzwemmen mogelijk maken voor alle leerlingen in groep 5.

We maken het makkelijk om dicht bij huis en zonder kosten te bewegen. We zorgen voor laagdrempelige sportmogelijkheden in de wijk, zoals trapveldjes, een speeltuin, een buitenfitnesslocatie of een mooi park om in te wandelen of joggen. Ook in buurthuizen, parken en op schoolpleinen wordt ruimte gemaakt voor beweging. We maken Zaanstad beweegvriendelijk, met ruimte voor wandelen, fietsen, spelen en buiten sporten. Iedere buurt verdient veilige, groene en toegankelijke plekken om te bewegen.

Sporten moet veilig zijn. Sportende Zaankanters moeten zeker kunnen zijn van een veilig sportklimaat waarin geen plek is voor seksuele en racistische intimidatie. Het Meldpunt veilig sportklimaat bij de GGD wordt voortgezet. We helpen sportverenigingen, scheidsrechters en trainers bij het omgaan met agressie en asociaal gedrag op en rond het sportveld.

Sporten moet voor iedereen bereikbaar zijn. We starten en ondersteunen sportinitiatieven voor mensen met een beperking, in de eerste plaats voor kinderen. Ook ondersteunen we clubs om hun sportaccommodatie goed toegankelijk te maken.

Geldgebrek mag nooit een argument zijn om niet te sporten. We maken sport financieel toegankelijk voor alle Zaankanters, met speciale aandacht voor kinderen, jongeren, ouderen en mensen met een beperking. Het Sportbedrijf Zaanstad ondersteunt verenigingen met advies over sporten voor mensen met een beperking. De Zaanse Pas en het Jeugdfonds Sport & Cultuur worden verder versterkt. Zo zorgen we dat alle kinderen kunnen sporten, ongeacht inkomen.

Sporten is ook een sociale activiteit. We ondersteunen sportverenigingen die willen inzetten op inclusie, jeugdontwikkeling en sociale verbinding. Sportverenigingen zijn onmisbaar voor de wijk en verdienen voldoende middelen, accommodatie en waardering. Wij helpen sportverenigingen met het verduurzamen van accommodaties. In kwetsbare wijken zetten we extra in op sportbuurtwerk en naschoolse activiteiten, waarbij zo veel mogelijk wordt uitgegaan van de mogelijkheden die er al zijn in de wijk. We maken maximaal gebruik van buurtsportcoaches om zo veel mogelijk mensen in beweging te krijgen.

Cultuur

Cultuur maakt onze wijken en buurten levendig. Cultuur is geen luxe, maar een eerste levensbehoefte. Het brengt mensen samen, doet verhalen leven, biedt een uitlaatklep en perspectief. Of je nu schildert, breakdancet, meedoet aan een wijkkoor, naar het theater gaat of gewoon geniet van een muurschildering in je straat: cultuur maakt wijken en buurten mooi, gezellig en menselijk. Cultuur hoort ook op school, op straat, in buurthuizen, in zalen en online. Dan doen we door investeringen in voorzieningen, ondersteuning voor makers en instellingen en samenwerking met scholen voor cultuureducatie.

Wij willen cultuur toegankelijk maken voor iedereen. We zorgen dat actieve en/of passieve deelname aan cultuur niet afhankelijk is van inkomen, opleiding, leeftijd of afkomst. Daarom investeren we in cultuurparticipatie via de Meedoenregeling, in gratis evenementen en programma's voor kwetsbare groepen. De inzet van het Jeugdfonds voor Sport en Cultuur wordt verder versterkt of ontwikkeld. Zo zorgen we dat alle kinderen aan cultuur kunnen deelnemen, ongeacht het inkomen van de ouders.

We brengen meer cultuur naar de wijken. Voor Fluxus geldt dat zij meer dan nu het hele Zaanse culturele veld moet ondersteunen: van muziekonderwijs tot dans en van beeldende kunst tot nieuwe kunstvormen. En dan niet alleen in de eigen panden op de Westzijde, maar juist ook op andere plekken in Zaanstad waar cultuur beoefend wordt: in buurthuizen, bij andere culturele organisaties, of bij individuele docenten.

Cultuurbeoefening is ook een sociale activiteit. We ondersteunen cultuurverenigingen die willen inzetten op inclusie, jeugdontwikkeling en sociale verbinding. Cultuurverenigingen, waaronder muziekverenigingen zijn onmisbaar voor de wijk en verdienen voldoende middelen, accommodatie en waardering. Wij helpen cultuurverenigingen met het verduurzamen van accommodaties. In kwetsbare wijken zetten we extra in op naschoolse activiteiten, waarbij zo veel mogelijk wordt uitgegaan van de mogelijkheden die er al zijn in de wijk. We gaan zorgen dat de binnenschoolse cultuureducatie een vervolg krijgt bij het buitenschoolse aanbod in de wijk. We willen bereiken dat zoveel mogelijk kinderen en volwassenen toegang krijgen tot bereikbare (want in de buurt) en betaalbare culturele en sociale activiteiten. We gaan na hoe het Jeugdfonds Sport en Cultuur kan bijdragen aan de kansen voor kinderen die aan cultuur willen (gaan) doen.

Bestaande culturele organisaties houden we in stand. We willen De Groote Weiver behouden in het huidige cultuurhistorische pand in Wormerveer. Maakgemeenschap De Hoop moet toekomst houden in de Achtersluispolder, ook als daar woningen gebouwd worden. Bij het Zaantheater willen we investeren in het duurzamer maken van het gebouw.

Kunst hoort niet alleen in een museum, maar overal. Zaanstad verdient kunst op straat: muurschilderingen, poëzie, lichtkunst, community art. We maken ruimte in de begroting voor kleinschalige en buurtgedragen projecten die Zaanstad kleur geven. Lokale kunstenaars, muzikanten, schrijvers en performers krijgen betaalbare werkruimte, speelplekken en ondersteuning. We koppelen makers actief aan scholen, buurthuizen en maatschappelijke initiatieven. We investeren in broedplaatsen, pop-ups en niet-traditionele kunstvormen. Ook subculturen en underground-scenes horen bij Zaanstad en verdienen daarom ondersteuning.

We behouden en vertellen het Zaanse verhaal – van molens tot migratie, van industrie tot emancipatie. Daarbij geven we ook ruimte aan nieuwe perspectieven en onderbelichte geschiedenissen.

We geven grote en kleine culturele instellingen en organisaties structurele zekerheid met meerjarige subsidies. Dat geldt ook voor evenementen. Geen projectencarrousel, maar rust en ruimte om te bouwen aan publiekswerking, educatie en kwaliteit. Wel eisen we van gesubsidieerde instellingen dat ze actief werken aan toegankelijkheid, diversiteit en representatie, in publiek, programma én personeel. Zaanstad is immers van iedereen.

Subsidieregelingen en vergunningaanvragen moeten eenvoudig zijn. De gemeente ondersteunt hierin en vanuit de grondhouding dat we culturele initiatieven en evenementen mogelijk willen maken.

We willen een poppodium realiseren op een centrale plek in Zaandam. Het poppodium moet een centrale plek krijgen zodat De Flux weg kan op de Hemkade. Dit moet een plek zijn waar samen met andere partijen uit de Zaanse popwereld wordt geprogrammeerd. Van jong talent tot professionele bands.

We zorgen voor voldoende cultuurlocaties in de wijken en dorpen. In Krommenie komt in de Durghorst een buurthuis gecombineerd met een cultuurzaal zodat ook hier talent zich kan ontwikkelen en een podium ontstaat om de kunsten te vertonen. En tot slot opent De Bieb een vestiging in Poelenburg en onderzoeken we samen hoe we de andere locaties van De Bieb kunnen versterken.

We stimuleren momenten voor bewoners om elkaar beter te leren kennen. Bijvoorbeeld door een straat af te sluiten voor een buurtfeest. We zetten bovendien in op buurtbudgetten die bewoners samen kunnen besteden aan ontmoeting.

Jongerenwerk en jeugdzorg

Het jongerenwerk is cruciaal voor verbinding en preventie. Maar het jongerenwerk is nog niet in elke wijk op het gewenste niveau. Hier willen we mee aan de slag. Maar de jeugd in Zaanstad heeft soms ook grote problemen. Criminaliteit en drugs hebben helaas een grote aantrekkingskracht op jongeren. En als er behoefte is aan zorg dan blijkt noodzakelijke jeugdzorg niet altijd tijdig beschikbaar. Helaas wordt deze zorg de komende jaren alleen maar duurder. Daar moeten we mee aan de slag. De jeugdzorg zal beter én goedkoper moeten worden.

We zorgen voor voldoende voorzieningen en zetten jongerenwerk beter in. In elke wijk willen we plekken waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten en activiteiten kunnen organiseren. Jongerenwerkers krijgen een signalerende en begeleidende rol en werken samen met wijkteams, jeugdzorg, scholen en huisartsen. Door vroegtijdig in te grijpen en perspectief te bieden, willen we voorkomen dat jongeren afglijden naar criminaliteit of in een isolement raken. We pakken jongeren met problematische schulden aan via de “Get a Grip”-aanpak met coaching, begeleiding en preventie.

Criminaliteit is geen carrière maar een doodlopende weg. In veel wijken is de aantrekkingskracht van de criminaliteit sterk. Misdaad blijkt te lonen en criminelen worden rolmodellen. Vaak zijn het de jongeren met weinig toekomstperspectief die de lokale criminaliteit in stromen en verstrikt raken. Door jongeren kansen te bieden met goed onderwijs, baanperspectief, jeugdzorg en goede vrijetijdsprojecten, laten we ze zien wat anders kan. We gaan dan ook meer investeren in programma's waarin wordt gewerkt aan het talent van jongeren.

Lange wachtlijsten in de jeugd-ggz zijn niet acceptabel. Er moet een maximum aan wachtduur ingesteld worden, waarbij cliënten tijdens de wachtperiode actief begeleid worden, ook naar andere manieren van hulp. Tegelijk willen we de wachtlijsten in de jeugdzorg verkorten door te investeren in personeel en middelen, met focus op ondersteuning thuis om uithuisplaatsingen te voorkomen. Extra geld vanuit het Rijk moet worden geïnvesteerd in voldoende personeel om deze wachtlijsten weg te werken. Wij vinden dat het beperkte budget nooit een belemmering mag zijn om de zorg te leveren die iemand nodig heeft.

We sluiten gesloten jeugdzorglocaties op termijn. In plaats daarvan zetten we in op kleinschalige jeugdzorg, dicht bij huis. Daar is zowel een woonvoorziening voor kinderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen, als thuiszorg en jeugdhulp voor gezinnen in de buurt.

We voorkomen dat kinderen in de jeugdhulp tussen wal en schip vallen wanneer ze 18 jaar worden. Dat doen we door jeugdhulp beter te verbinden met de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

We verbeteren de aandacht voor kinderen en jongeren met een licht verstandelijke beperking, binnen de jeugdhulp maar ook in het onderwijs en bij werkgevers. Deze groep wordt vaak niet herkend, waardoor jongeren geen hulp krijgen en niet goed kunnen meedoen in de samenleving.

Vergrijzing en ouderenzorg

Begin 2024 was 18,6 % van de Zaanse bevolking ouder dan 65. In de komende jaren wordt een forse toename verwacht: Zaanstad vergrijst. Deze vergrijzing legt druk op de Zaanse samenleving en dan met name op de zorgvoorzieningen en zorgwerkers: vergrijzing leidt tot een toename van chronische ziektes zoals dementie, diabetes, hart- en vaatziekten, Parkinson, artrose, bewegingsproblemen. Maar de zorg kampt ook met een groeiend personeelstekort. Dat betekent een zwaardere belasting voor mantelzorgers.

We zetten ons als gemeente actief in voor voldoende zorg voor ouderen. Alhoewel medische zorg niet in eerste instantie tot het takenpakket van de gemeentelijke overheid behoort is het vooruitkijkend zeker een essentiële noodzaak om op basis van demografische verwachtingen tijdig in kaart te brengen wat in de nabije toekomst aan zorginfrastructuur en personeel nodig is om aan deze explosieve vraag te voldoen. Daartoe neemt de gemeente het initiatief om met de lokale (medische) zorg- en welzijnsinstellingen tijdig te inventariseren welke zorginfrastructuur in de toekomst boven het bestaande nog nodig is en om een ketenaanpak tussen deze instellingen te initialiseren.

Toenemende vergrijzing vraagt ook om een andere inzet op welzijn en mantelzorg. We verbeteren de samenwerking tussen zorgprofessionals, welzijnsprofessionals en mantelzorgers. Mantelzorgers zijn onmisbaar en verdienen goede ondersteuning. We behouden het mantelzorgcompliment en investeren in respijtzorg, duidelijke informatie en hulp op maat. Ook voor jonge mantelzorgers willen we meer aandacht en ondersteuning.

Wij willen dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig in hun eigen wijk kunnen wonen. Daarom investeren we in levensloopbestendige woningen en nieuwe woonvormen zoals woonhoven en geclusterde woonzorgvoorzieningen met gedeelde faciliteiten. Een speciale taskforce ouderenhuisvesting gaat knelpunten oplossen en vraag en aanbod beter op elkaar afstemmen.

Wij willen dat ouderen waardig mee kunnen blijven doen. We willen eenzaamheid onder ouderen actief bestrijden met een lokale alliantie tegen eenzaamheid, huisbezoeken en ontmoetingsplekken. Ouderen die meer behoefte hebben aan contact of uitstapjes brengen we in contact met vrijwilligersorganisaties.

Zaanstad blijft een dementievriendelijke gemeente. We organiseren trainingen en bewustwordingscampagnes voor bewoners, ondernemers en gemeentelijk personeel.

Gezondheid en zorg

Gezond zijn en je goed voelen is een belangrijke basisvoorwaarde om mee te kunnen doen aan de maatschappij. We zetten in op preventie. Maar voor wie toch ziek wordt moeten de basisvoorzieningen op orde zijn: de dokter, therapeut en apotheek in de buurt, met voldoende tijd voor een afspraak. En specialistische zorg is niet te ver weg en goed bereikbaar met het openbaar vervoer.

Voorkomen is beter dan genezen. Door middel van een gezonde leefomgeving, goede informatievoorziening en vroege signalering helpen we mensen langer gezond blijven. We

pakken lichte klachten aan voordat ze erger worden. Zo houden we ook de zorgkosten lager. Nu het kabinet op preventie bezuinigt, bijvoorbeeld op de aanpak van overgewicht, is de inzet van de gemeente extra belangrijk. Gezonde schoolkantines en aandacht voor bewegen maken gezond leven vanzelfsprekend.

We vinden het belangrijk dat elke inwoner een vaste huisarts heeft, dat verbetert de zorg en wordt door patiënten als prettig ervaren. Door de tekorten in de zorg komt dit onder druk te staan. Ook al is het niet direct een gemeentelijke taak, willen we wel ondersteunen bij het huisvesten van huisartsenpraktijken om daarmee nieuwe huisartsen aan te trekken.

We willen inzetten op het verhogen van de vaccinatiegraad. We doen dit middels wijkgerichte aanpak waarbij voorlichting via vertrouwde buurtfiguren en inloopsprekken zonder afspraak een essentieel onderdeel zijn.

Mensen mogen niet meer verdwaald raken in het ingewikkelde zorgstelsel. Verschillende soorten zorg en ondersteuning horen goed aan te sluiten op elkaar en op de zorgvraag van de patiënt. Daarom halen we waar mogelijk barrières tussen verschillende regelingen weg en begeleiden we inwoners beter, bijvoorbeeld met één casemanager per cliënt of gezin.

Inwoners kunnen en willen veel doen om mensen in hun eigen omgeving te helpen. We stimuleren lokale initiatieven om kwetsbare bewoners – van mensen met een beperking of chronische ziekte tot jongeren met psychische klachten – te ondersteunen in hun eigen gemeenschap. Pleegouders en vrijwilligersorganisaties zijn essentieel voor een zorgzame samenleving. We ondersteunen hen met praktische hulp, advies en jaarlijkse waarderingsinitiatieven.

Voor kwetsbare groepen zoals ouderen willen we hitteplannen ontwikkelen. Dat betekent tijdige informatie, koele plekken in buurthuizen en parken en samenwerking met zorgpartners.

We helpen vitale ouderen aan vrijwilligerswerk in het sociaal domein en de zorg. Veel mensen die met pensioen gaan, willen dolgraag helpen met laagdrempelige zorg, praktische hulp en goed gezelschap op een paar adressen in hun eigen buurt.

Een gezond gebit is de basis voor een goede gezondheid. Niet iedereen kan tandzorg betalen. We gaan met Zaanse tandartsen in gesprek om te kijken of het mogelijk is een jaarlijkse gratis tandartsendag te organiseren voor mensen die het echt niet kunnen betalen. Daarnaast vinden we dat er een gratis schooltandarts moet zijn voor basisschoolleerlingen.

De tekorten in de zorg willen we ook als kans benutten. We willen de tekorten aan aan zorg- en welzijnspersoneel bestrijden door beter te kijken naar onbenutte vaardigheden en talent van inwoners van Zaanstad. Denk aan inwoners in de bijstand of met een andere uitkering, statushouders of Oekraïense vluchtelingen, senioren die willen en kunnen bijdragen – met de juiste opleiding, begeleiding en mogelijkheden om bijvoorbeeld functies te combineren kunnen zij vaak in de zorg of het sociaal domein aan de slag.

We pakken de marktwerking in de zorg aan door in te zetten op samenwerking in plaats van concurrentie. De gemeente kan hiervoor zorgen door te sturen via de zorginkoop en slimme verbindingen te leggen met het sociaal domein. Zo komt er wat ons betreft zo veel

mogelijk één zorgaanbieder in de wijk, in plaats van veel verschillende. We zien erop toe dat zorggeld ook echt naar de zorg gaat, en niet naar private equity of andere 'zorgcowboys'. We concentreren eerstelijnszorg – van de huisarts tot de fysio, apotheek of tandarts – waar mogelijk op dezelfde locatie in de buurt van de bewoners. Dat maakt de samenwerking beter en de zorg toegankelijker.

We willen meer preventieve maatregelen voor de geestelijke gezondheid. Helaas zien we een toename van ggz-problematiek, ernstige eetstoornissen, automutilatie en verslavingen onder jongeren. We investeren in voorlichting over drugsgebruik, verslaving en mentale gezondheid, met begeleiding waar nodig.

We zien steeds vaker problemen met verward gedrag. Dit wordt vaak veroorzaakt door psychische klachten. Door in te zetten op kleinschalige ggz-teams die snel op meldingen af kunnen, voorkomen we zo veel mogelijk dat problemen verder uit de hand lopen. Problemen met verward gedrag kunnen we voorkomen als er laagdrempelige zorg vlakbij is. Bijvoorbeeld een psycholance die klaar staat als de nood hoog is. Waar nodig zetten we in op street-triage bij meldingen van verward gedrag. Een agent en een ggz-medewerker gaan samen langs en beslissen ter plekke hoe ernstig de situatie is. Als de politie wél moet ingrijpen, dan kan dat snel. Dakloze mensen met meervoudige problemen, zoals verslavingen of psychiatrische stoornis krijgen zo snel mogelijk huisvesting en daarna passende zorg en ondersteuning. Voorwaarde is dat ze geen overlast veroorzaken en wel de huur betalen.

Arbeidsmigratie

Arbeidsmigranten maken onderdeel uit van de economie en samenleving in Zaanstad. Het is echter essentieel dat zij fatsoenlijk gehuisvest en behandeld worden. Hun komst mag niet leiden tot ongewenste druk op de leefbaarheid in buurten.

We erkennen de behoefte van de Zaanse economie aan arbeidskrachten, met name in sectoren als zorg, bouw, onderwijs en de voedingsindustrie, en willen kansen bieden voor nieuwkomers om hier werk- en opleidingsplekken te vinden. GroenLinks-PvdA Zaanstad staat voor een verantwoord beleid dat de belangen van zowel arbeidsmigranten als bewoners behartigt. Daarbij zetten we vooral in op goede huisvesting, integratie en het voorkomen van uitbuiting.

Wij zien helaas dat arbeidsmigranten te vaak het slachtoffer zijn van uitbuiting, waarbij ze onder erbarmelijke omstandigheden worden gehuisvest – soms met twaalf of meer personen in één woning. Dit leidt niet alleen tot mensonterende situaties voor de arbeidsmigranten zelf, maar veroorzaakt ook aanzienlijke overlast en hinder voor buurtbewoners. Dergelijke praktijken zijn onacceptabel en tasten de leefbaarheid en het sociale weefsel van onze wijken aan.

GroenLinks-PvdA wil uitbuiting van arbeidsmigranten structureel aanpakken. Bedrijven mogen alleen nieuwe arbeidsmigranten aanstellen als er fatsoenlijke huisvesting voor hen beschikbaar is die voldoet aan het SNF-keurmerk. Bovendien willen wij actief optreden tegen malafide verhuurders die te veel mensen huisvesten in woningen en de panden laten verloederen. Binnen de grenzen van de wet zetten we ons maximaal in om dergelijke praktijken te verbieden en te handhaven.

Arbeidsmigranten hebben ook recht op een woning. Huisvesting van arbeidsmigranten is vaak gekoppeld aan de duur van het werk, ook al mag dat niet altijd. Na ontslag volgt regelmatig dakloosheid, wat naast impact op de betrokkene ook nadelige gevolgen kan hebben voor de leefbaarheid in de wijken. Daarom voert de gemeente overleg met werkgevers, uitzendbureaus en betrokken maatschappelijke organisaties om dakloosheid van arbeidsmigranten structureel te voorkomen. Als de arbeidsmigrant niet wil blijven en niet zelfstandig kan terugkeren dan zijn er organisaties die daarbij kunnen helpen. Een migrant die zich met een hulpvraag over terugkeer bij de gemeente meldt, verwijzen we door naar die organisaties.

Vluchtelingen

Iedereen heeft recht op een veilig bestaan. Als mensen vluchten voor oorlog, vervolging of onveiligheid, bieden wij een plek waar ze op adem kunnen komen, in waardigheid kunnen leven en aan een toekomst kunnen bouwen. Wij staan pal voor een menswaardig en verantwoordelijk vluchtelingenbeleid in Zaanstad.

Zaanstad neemt haar verantwoordelijkheid en levert een eerlijke bijdrage aan de landelijke opvang van asielzoekers. In plaats van angst of afschuiven, kiezen wij voor een menselijke benadering. We bouwen geen muren, maar bruggen. En wie ongedocumenteerd is, wordt niet uitgesloten van basiszorg of opvang in noodsituaties.

We willen opvang met goede voorzieningen, waar ook aandacht is voor veiligheid, zorg, begeleiding en contact met de buurt. Draagvlak organiseren we actief, door inwoners goed te informeren, te betrekken en zorgen serieus te nemen. We ondersteunen buddyprojecten en taalmaatjes en maken ruimte voor crisisopvang bij noodsituaties. Zolang de oorlog voortduurt, zorgen we voor structurele voorzieningen en begeleiding voor Oekraïense vluchtelingen, met specifieke aandacht voor kinderen, vrouwen en ouderen.

Statushouders en vluchtelingen verdienen een goede start. Wij zorgen voor voldoende woonruimte, toegang tot taalonderwijs en begeleiding naar werk en school. Kinderen horen niet op te groeien in onzekerheid of zonder onderwijs. We investeren in nieuwkomersonderwijs en helpen om nieuwkomersklassen op te zetten. Dit zorgt voor een goede start en vergroot de kansen voor kinderen die het Nederlands nog niet volledig machtig zijn. Ze krijgen hier intensief taalonderwijs voordat ze naar de basisschool of de middelbare school gaan.

Asielzoekers en statushouders willen graag werken. De in 2025 gestarte pilot van de gemeente Zaanstad, het Werkgeversservicepunt van UWV en het COA om asielzoekers aan werk en opleiding te helpen wordt voortgezet. Hier wordt extra geld en menskracht voor uitgetrokken.

Hoofdstuk 3: Groene buurten en bedrijvigheid

Zaanstad moet een gemeente zijn waar iedereen gezond kan wonen en leven, nu en in de toekomst. Van oudsher is de Zaanstreek gevormd door industrie, water, groen en wonen. We streven naar een economie die niet alleen zorgt voor welvaart, maar ook helpt om onze omgeving duurzamer en leefbaarder te maken.

De klimaat- en natuurgroen gaat iedereen aan. Wetenschappers waarschuwen dat we kritieke kantelpunten naderen waardoor onze leefomgeving onherstelbare schade oploopt. Gelukkig is dit tijdstip nog te keren. De oplossing komt niet alleen uit Europa, maar ook van onderop: vanuit de samenleving en de mensen zelf. Want als de vervuilende industrie zelf niet wil veranderen, dan dwingen wij hen vanuit de gemeente. Dat doen we op zo'n manier dat iedereen mee kan in de transitie naar een schone en gezonde omgeving.

We ondersteunen de huishoudens met de laagste inkomens bij de energietransitie. We willen we de energierekening zo betaalbaar mogelijk maken. Dat begint met het massaal isoleren van woningen in buurten met veel armoede.

Om de opwarming van de aarde een halt toe te roepen, nemen we zo snel mogelijk afscheid van fossiele brandstof en gaan we groene brandstof opwekken. Dat betekent voor onze gemeente een radicale omwenteling als het gaat om vervoer van mensen en goederen. In de openbare ruimte geven we voorrang aan de wandelaar, fietser en het openbaar vervoer. Nieuwe gebieden richten we juist daarop in.

De mogelijkheden om wijken te verduurzamen zijn enorm. Maar die mogelijkheden moeten wel voor iederéén toegankelijk zijn. Daarom zetten wij versneld in op de collectieve vergroening van straten, pleinen en parken waar de hittestress het grootst is. Vaak zijn dat de armere wijken.

Mensen leven niet op zichzelf. We genieten niet alleen van de natuur, we kunnen niet zonder. Nu de natuur in Nederland er slecht aan toe is, willen we dat de gemeente actie onderneemt. In Zaanstad gaan we structureel vergroenen. We stimuleren tuinen zonder tegels, groene daken en gevels en duurzaam watergebruik. Zo brengen we een groene revolutie op gang die zorgt voor een leefbare buurt én waar de natuur ook baat bij heeft.

Ook versterken we de handhaving op milieuregels zodat er minder PFAS en andere schadelijke stoffen in de bodem en het water komen. Het resultaat is een gezonde, leefbare omgeving waar iedereen plezier van heeft en gezond blijft.

Buiten de bebouwde kom geven we prioriteit aan het herstel van de natuur en het mooie cultuurlandschap van onze gemeente. Dat lukt alleen als we samenwerken met de boeren. We zorgen ervoor dat de bodem- en waterkwaliteit vooruitgaat én dat boeren perspectief krijgen op een gezond bedrijf, nu en in de toekomst. Duurzame landbouw, stadslandbouw en natuurbeheer stimuleren we met subsidies. Zo werken we aan een vitaal platteland waar mens én natuur gezond kan leven.

Een gezonde en duurzame omgeving vraagt om een groene economie. Veel burgers en bedrijven zijn al begonnen om de nieuwe economie die we nodig hebben vorm te geven. Het is aan de gemeente om dit te stimuleren en iedereen erbij te betrekken. Denk aan een

levendige, autoluwe en bereikbare binnenstad waar het aantrekkelijk is om je als mkb'er te vestigen. Of een coöperatie van buurtbewoners die voedsel verbouwen of een bedrijventerrein waar ondernemers samen schone energie opwekken. Door lokaal energie op te wekken en op te slaan, helpen we het overbelaste elektriciteitsnet te ontzien.

Overmatig grondstoffengebruik is een belangrijke oorzaak van klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit en vervuiling. Daarom werken we aan een circulaire economie die zuinig omspringt met grondstoffen en deze zo veel mogelijk hergebruikt. In de bouw en bij het verwerken van afval krijgt dit de hoogste prioriteit.

Een gezonde, groene en duurzame gemeente vraagt om investeringen in groen en water, in schone energie en een economie die circulair en toekomstbestendig is. We willen dit samen met bewoners en ondernemers doen.

Doelstellingen:

- De leefomgeving groener maken, zorgen dat we voorbereid zijn op de gevolgen van klimaatverandering (hitte en wateroverlast) en de unieke Zaanse natuur en veenweidegebieden beschermen zodat de biodiversiteit versterkt wordt.
- Zorgen voor een evenwichtige en betaalbare transitie naar een duurzame energievoorziening, waarbij de betaalbaarheid voor inwoners en bedrijven gewaarborgd is en de kansen voor de Zaanse industrie worden benut.
- Een groene en circulaire economie stimuleren, met behoud en innovatie van de Zaanse maakindustrie en aandacht voor nieuwe duurzame bedrijvigheid.
- Toeristen gaan betalen voor bezoek aan de Zaanse Schans en inwoners van de Zaanstreek betalen niet. We spreiden toerisme meer over de gemeente.

Groen, water, natuur en biodiversiteit

Wij willen een Zaanstad waar groen niet de sluitpost is, maar een integraal onderdeel van de inrichting van straten en wijken. Meer bomen, groene pleinen, parken en bloemrijke bermen maken onze gemeente mooier, beter bestand tegen hitte en wateroverlast en een fijnere plek voor vogels, insecten en andere dieren. Bij de keuze voor beplanting en bomen kiezen we bij voorkeur voor inheemse soorten die de biodiversiteit versterken. Een groene buurt is niet alleen mooi, maar ook functioneel: ze koelt in de zomer, vangt regenwater op, nodigt uit tot ontmoeten en bewegen en versterkt het gevoel van saamhorigheid.

Het klimaat verandert en Zaanstad moet zich daarop voorbereiden. We willen alle dorpen en wijken klimaatadaptief maken met meer ruimte voor water en groen. Dat betekent dat we Zaanstad met minder stenen en met meer groen en water inrichten. Zaanstad zal ook actief grond moeten verwerven om plekken groen in te kunnen richten, zoals langs de Zaan. Maar ook door het gebruik van waterdoorlatende materialen, wadi's, groene daken en gevels. En schaduwrijke bomenlanen.

Meer groen is essentieel. Zeker in wijken die nu weinig groen hebben, moet iedere inwoner binnen vijf à tien minuten lopen een groene openbare omgeving tot zijn beschikking hebben. We planten jaarlijks minimaal 1000 extra inheemse bomen, creëren meer 'Tiny Forests' en vergroenen schoolpleinen om hittestress te verminderen en het fysieke en mentale welzijn te bevorderen. Bomenlanen, buurtparkjes en groene pleinen verminderen

hittestress, vangen regenwater op en nodigen uit tot ontmoeting. Waterdoorlatende bestrating en wadi's helpen wateroverlast tegen te gaan. Waar mogelijk gaan we verstening van tuinen tegen met de aanpak 'Stenen eruit, groen erin!'. We stimuleren tuinen zonder tegels, groene daken en gevels en duurzaam watergebruik. Door verschillende soorten bomen te planten en bermen te laten groeien maken we ons groen aantrekkelijk voor insecten.

We investeren in waterberging en regenwateropvangsystemen. Bewoners en bedrijven ondersteunen we met advies, subsidies en acties zoals regentonnenprogramma's en groene-dakenregelingen. We stimuleren dat bewoners hun tuin vergroenen zodat regenwater de grond in kan en niet in het riool verdwijnt. Samen met de provincie en het waterschap ontwikkelen we integrale oplossingen voor waterbeheer, bescherming tegen overstromingen en droogte en het verbeteren van waterkwaliteit.

De natuur hoort bij ontwikkelingen een stem te krijgen. We zoeken actief contact met de vele milieuorganisaties die in de Zaanstreek actief zijn. Die vertegenwoordiging willen we stevig kunnen borgen, zodat het natuurbelang meegewogen wordt wanneer de gemeente iets wil realiseren. Het verlenen van rechten aan de natuur kan een middel zijn voor die borging.

Natuurinclusief bouwen is de norm. Nieuwe woningen krijgen waar mogelijk groene daken, gevelbeplanting en nestkasten voor vogels en vleermuizen. Wateropvang en groene binnentuinen worden vanzelfsprekend bij nieuwbouwprojecten. Samen met bewoners willen we buurtparkjes en groene ontmoetingsplekken ontwerpen en beheren, zodat ze aansluiten op de wensen in de wijk. Bermen laten we zoveel mogelijk groeien zodat de leefomgeving van insecten en kleine dieren niet onnodig wordt verstoord.

We pakken het stikstofprobleem aan. Door te veel stikstof verzuurt de bodem en verdwijnen kostbare kalk en mineralen uit de voedselketen. Veel planten, vogels en dieren hebben hieronder te lijden en de biodiversiteit en aantallen nemen ook in de Zaanstreek snel af. Om onze natuur te herstellen is het van belang dat de uitstoot van stikstof stevig daalt. Iedere sector dient daaraan bij te dragen: de industrie, de boeren en het verkeer. Samen met de provincie en het Rijk zet Zaanstad hierop in. Herstel van de natuur moet een voorwaarde zijn voor het uitvoeren van projecten: we kiezen niet voor oplossingen voor het stikstofprobleem die alleen op papier werken maar die geen werkelijke verbetering zijn voor de kwetsbare gebieden.

We willen het karakteristieke Zaanse landschap behouden. Het open veenweidelandschap en de unieke lintbebouwing horen bij de identiteit van Zaanstad. We versterken de biodiversiteit met ecologische verbindingen, bloemrijke akkerranden en het herstel van natuurzones. Het maaibeleid wordt verder aangepast zodat bloemen en insecten nog meer ruimte krijgen en we zetten in op het realiseren van schuil- en nestgelegenheden voor vogels, insecten en andere dieren. Bovendien verbieden we vissen met lood en weerhaken in de Zaanse wateren. Monumentale bomen en waardevolle groenstructuren beschermen we actief met een stevig bomenbeleid.

Waar industrie grenst aan natuurgebieden willen we dat bedrijfspanden passen in de omgeving. Per locatie zal gekeken worden hoe dat kan. We denken daarbij aan groene gevels, bomen, houtbouw, en architectonische oplossingen die de natuurgebieden niet alleen gezond, maar ook mooi houden.

Veenweidegebieden vormen de geboortegrond van de Zaan en van onze gemeente.

Dit veenweidegebied is niet alleen landschappelijk en cultuurhistorisch waardevol, maar ook belangrijk voor het klimaat. Door bodemdaling als gevolg van lage waterstand en inklinken van het veen komt echter veel CO₂ vrij. We ondersteunen innovatieve oplossingen zoals vernatting en natte teelten, en helpen agrariërs om hun bedrijfsvoering duurzamer en toekomstbestendig te maken, zoals door het plaatsen van kleine windmolens. Onze Natura 2000-gebieden en andere waardevolle natuur moeten beschermd blijven tegen aantasting en versnippering. In samenwerking met provincie, natuurorganisaties en agrariërs werken we aan herstel van natuurkwaliteit en biodiversiteit. Voor Polder Westzaan betekent dit dat we blijven inzetten op verbrakking van de polder en het continueren van het gebiedsproces.

We willen kringlooplandbouw en natuurinclusieve productie stimuleren. We doen dat met advies, subsidies en ruimte voor extensieve veeteelt, biodiverse akkerranden en goed waterbeheer. Korte ketens en lokale afzetmarkten versterken de band tussen stad en platteland en zorgen voor vers, gezond en betaalbaar voedsel met minder transportkilometers. Zo behouden we het open landschap en geven we boeren de ruimte om te innoveren en verduurzamen. We willen daarbij boerderijeducatie stimuleren zodat kinderen leren waar voedsel vandaan komt en het boerenbedrijf beter leren begrijpen.

Duurzame energie en energietransitie

We willen Zaanstad uiterlijk in 2040 klimaatneutraal maken. Dat betekent een energietransitie die snel, eerlijk en betaalbaar is. Gasloos bouwen blijft de norm voor alle nieuwbouw. We sturen via het gemeentelijk grondbeleid op energieneutrale bouw en ondersteunen innovatieve technieken zoals prefab en houtbouw.

We zetten in op netbewust bouwen. Nieuwbouw veroorzaakt bij voorkeur zo min mogelijk extra netcongestie op het stroomnet. Zo blijft er ruimte op het net om de bestaande bebouwing te verduurzamen, en bedrijven te elektrificeren. We maken bovendien afspraken met omliggende gemeenten en met de provincie om het elektriciteitsnet aan te pakken. Door dat samen te doen, kunnen we sneller opschalen. Meer gebruik van stroom vraagt om meer transformatorhuisjes. Met netbeheerders en bewoners gaan we kijken hoe we die op een goede manier kunnen inpassen in de openbare ruimte. Waar mogelijk versnellen we de procedures hiervoor.

Minder CO₂-uitstoot begint met goede isolatie. Voor bestaande woningen zetten we in op isolatieprogramma's met afspraken met woningcorporaties en ondersteuning voor particuliere eigenaren via subsidies en goedkope leningen. We zetten buurtklusbedrijven in voor de inwoners die zelf geen isolatie kunnen betalen, we gaan met energiecoaches langs de deur om mensen te wijzen op alle mogelijkheden tot besparen. We delen gratis isolatiemateriaal uit aan huishoudens met de laagste inkomens.

De energietransitie maken we samen met bewoners. Dat betekent wijkgerichte plannen waarbij we in overleg met bewoners kiezen voor de beste oplossing. We maken daarbij werk van duurzame warmtebronnen, zoals geothermie en aquathermie. Bij alle collectieve warmteprojecten letten we nadrukkelijk op de betaalbaarheid voor lage inkomens. Elektrische warmtepompen komen alleen daar waar een collectieve oplossing die minder

stroom vraagt niet mogelijk is. Dit om netcongestie te voorkomen. Als we in een wijk kiezen voor een warmtenet, wordt de overheid daar eigenaar van. We zien dit als een publieke voorziening, niet als energiemarkt.

We willen dat Zaanstad meer bijdraagt aan het opwekken van groene energie. De komende jaren bouwen we meer windmolens langs het Noordzeekanaal. De energieopgave van Zaanstad gaat groter worden in de toekomst. Daarom gaan we ook op zoek naar extra locaties voor opwekking van schone energie met wind en zon.

We zetten in op innovatie en collectieve oplossingen. We ondersteunen energiecoöperaties en lokaal eigendom van duurzame energieprojecten, zoals bij windmolens. We stimuleren bovendien innovatieve lokale oplossingen, zoals mini-warmtenetten, buurtbatterijen, gedeelde WKO's en kleine windmolens voor boeren. Er komt een subsidieregeling voor energiecoöperaties en initiatieven van bewoners of bedrijven waarbij meer dan een bepaald aantal woningen of bedrijven tegelijk verduurzaamd wordt. Zo zorgen we dat vastgoedeigenaren gaan samenwerken bij verduurzaming, en kiezen voor collectieve oplossingen. Duurzame innovatie en initiatieven van inwoners moeten de ruimte krijgen om gerealiseerd te worden. We gaan op zoek naar mogelijkheden om vergunningverlening hierop in te richten.

Zaanstad geeft het goede voorbeeld. De gemeente neemt het voortouw bij de verduurzaming van publieke gebouwen zoals scholen en sporthallen. Deze dienen als voorbeeld en aanjager voor hun omgeving. Bovendien stapt de gemeente voor de eigen voertuigen over op elektrisch vervoer.

Industrie en duurzame economie

Zaanstad heeft een sterke industriële traditie die we willen verduurzamen en toekomstbestendig maken, met behoud en innovatie van de Zaanse maakindustrie en aandacht voor nieuwe duurzame bedrijvigheid. Maar Zaanstad heeft ook veel verschillende winkelgebieden en een mooie diverse creatieve sector. Deze combinatie van bedrijvigheid en cultuur is wat Zaanstad uniek maakt.

We stimuleren bedrijvigheid die werk maakt van de toekomst. We ondersteunen bedrijven bij de overgang naar schonere technologie en circulaire productieprocessen. Dat kan via subsidies, kennisdeling en samenwerking in duurzame bedrijventerreinen met gedeelde energievoorzieningen. Samen met de Zaanse industrie lobbyen we voor gebruik van waterstof en voldoende elektriciteit voor een fossielvrije industrie. We geven voorrang aan de komst van nieuwe bedrijven die versneld afgaan van fossiele energie. We werken samen met de Zaanse voedingsmiddelenindustrie aan de eiwittransitie.

Zaanstad huisvest vele creatieve makers. We zorgen voor voldoende betaalbare werkruimten voor starters en zzp'ers. Dat kan in broedplaatsen zijn zoals De Hoop en De Hellema, maar ook in nieuw te realiseren bedrijfsverzamelgebouwen. Leegstand van bedrijfspanden pakken we aan met herstructurering en het combineren van functies. Op geschikte locaties maken we ruimte voor het mengen van wonen en schone bedrijvigheid en arbeidsplaatsen.

We zorgen dat bedrijventerreinen goed bereikbaar zijn met ov en de fiets. Daarnaast investeren we in aantrekkelijke en groene bedrijventerreinen zodat werkgevers zich hier graag vestigen en werknemers graag in Zaanstad werken. We zorgen dat er voldoende werk is voor praktisch geschoold personeel. Dat past bij de Zaanstreek en het is belangrijk dat werk voor Zaanstreekers dichtbij te vinden is.

We willen duurzame logistiek stimuleren. We verbeteren de laadinfrastructuur voor vrachtwagens en creëren hubs voor distributie binnen de bebouwde kom. Zo zorgen we voor schone en slimme bevoorrading van winkels en bedrijven.

We stimuleren maatschappelijk ondernemerschap. We bevorderen nieuwe coöperaties voor bijvoorbeeld taxivervoer en bezorgdiensten als alternatief voor grote commerciële platforms.

We willen geen lege etalages. Leegstand van winkelpanden is in heel Zaanstad een probleem, zeker aan de buitenranden van het centrum van Zaandam en van de dorpskernen. Daarom maken we met ondernemers plannen om de detailhandel te concentreren in compacte en goed met het ov bereikbare kernwinkelgebieden in het centrum van Zaandam en in de dorpskernen. Vrijkomende winkels aan de randen van de centrumgebieden bouwen we om tot woningen. We gaan langdurige leegstand van winkel- en bedrijfspanden tegen met een leegstandverordening. Zo houden we de leefbaarheid op peil.

Winkelgebieden kunnen kwalitatief beter. We maken deze aantrekkelijk voor bezoekers, door te zorgen dat de openbare ruimte er mooi en groen uit ziet met voldoende mogelijkheden om even op een bankje te zitten of even stil te staan. We willen graag een divers en aantrekkelijk winkelaanbod (dus niet alleen maar belwinkels en ijssalons). Ook hier maken we afspraken over met ondernemers. Voor het centrum van Zaandam en voor de winkelgebieden in de dorpscentra wijzen we een winkelgebiedsmakelaar aan, die diversiteit in het winkel- en horeca-aanbod stimuleert en actief op zoek gaat naar nieuwe kansen en mogelijkheden voor het gebied.

Luchtkwaliteit en gezonde leefomgeving

Schone lucht is een basisvoorwaarde voor gezondheid. Dat betekent strengere normen voor emissies van fijnstof, geur en gevaarlijke stoffen en een stevige handhaving. Wij willen de luchtkwaliteit in heel Zaanstad verbeteren, met speciale aandacht voor drukke verkeersaders en industriegebieden. Ons doel is het halen van de WHO-normen voor gezonde lucht. Daarvoor zetten wij in op maatregelen schonere vormen van mobiliteit (zie mobiliteit), schonere bedrijven (zie economie), mogelijke inzet van zero-emissiezones en milieuzones en beperking van houtstook.

We willen minder uitlaatgassen. We stimuleren gebruik van elektrische bussen, deelauto's en elektrisch vervoer over water. Daarnaast zetten we in op betere fietsroutes en laadplekken voor auto's en e-bikes. We ondersteunen bouwers bij de overgang naar emissieloos, schoon en stikstofvrij bouwen, met zoveel mogelijk elektrische aggregaten en bedrijfsmiddelen. We voeren in de winkelgebieden van Zaanstad per 2030 een zero-emissiezone in voor alle verkeer, inclusief de bevoorrading. We gaan in gesprek met Rijkswaterstaat om de A8 vanaf knooppunt Zaandam tot aan de Nauernasche Vaart een 80km weg te maken. In het stedelijk gebied van Zaanstad willen wij een milieuzone invoeren om de luchtkwaliteit te verbeteren.

We pakken geur- en geluidsoverlast aan. We kennen allemaal de geur van cacao, lijnzaadolie en soja. Dat hoort ook wel een beetje bij Zaanstad. Maar we proberen de overlast van deze geuren en nieuwe industrie zoveel mogelijk binnen de perken te houden. We hanteren duidelijke vergunningen en zorgen voor actieve handhaving op die vergunningen. We gaan in overleg met bewoners en bedrijven over lokale knelpunten.

De openbare ruimte kan gezonder worden ingericht. Samen met de GGD monitoren we gezondheidseffecten en geven we advies over een gezonde leefomgeving. Ook willen we lichtvervuiling verminderen door slimme, dimbare en natuurvriendelijke verlichting. We willen meer groene buffers en beplanting langs drukke wegen om fijnstof te vangen en geluid te dempen.

We willen veel minder vliegtuigoverlast. De hinder van Schiphol leidt tot slaapverstoring, luchtvervuiling en gezondheidsschade voor onze inwoners. Met name in Krommenie, Assendelft en Westzaan is de overlast groot. Daarom zetten we in op een nachtsluiting van Schiphol en een merkbare vermindering van de hinder.

Vuurwerk. Er komt een landelijk vuurwerkverbod. Dat zal voor veel inwoners van Zaanstad een opluchting zijn, maar anderen zullen het jammer vinden dat het jaar niet meer knallend en flitsend kan worden uitgeluid. We willen voorkomen dat Zaankanters via illegale circuits alsnog vuurwerk inkopen en afsteken. Aan een beperkt aantal verenigingen zal daarom een vergunning worden verleend voor een vuurwerkshow op door de gemeente aan te wijzen locaties waar de overlast voor omwonenden en natuur niet te groot is. We doen dit in samenspraak met de wijken. Op langere termijn streven we naar lichtshows met lasers en drones, zodra de techniek het toelaat.

Circulaire en duurzame gemeente

Op alle terreinen waar we als gemeente invloed op hebben, zetten we ons in voor een zuinig gebruik van grondstoffen. Of het nou om woningbouw gaat, de inrichting van de openbare ruimte of in ons winkelvestigingsbeleid. De grondstoffen die we in Zaanstad gebruiken, mogen niet verloren gaan in de vorm van afval en vervuiling.

We verbeteren inzameling en recycling van afval. We spannen ons in om zo snel mogelijk te voldoen aan de Europese doelstellingen van 60 procent recycling van huishoudelijk afval in 2030 en 65 procent in 2035. We verbeteren de gescheiden inzameling van onder meer groente-, fruit- en tuinafval, papier, metaal, plastic, glas, elektronische apparatuur, textiel, luiers en gevaarlijke afvalstoffen. We werken samen met regionale partners aan circulaire ketens voor afvalverwerking en grondstoffen. Plastic- en verpakkingsafval willen we verminderen met lokale acties en afspraken met ondernemers.

In 2050 moet Zaanstad circulair zijn. Dat betekent dat we afval waar mogelijk voorkomen, beter scheiden en zo veel mogelijk hergebruiken. We investeren in duidelijke communicatie, goede en voldoende inzamelvoorzieningen in elke wijk en voorlichting voor bewoners en bedrijven. We zijn voorstander van een systeem waarbij de afvalstoffenheffing is gebaseerd op de hoeveelheid restafval die een huishouden heeft. Hoe minder afval gescheiden wordt, hoe meer je betaalt.

We gunnen zoveel mogelijk spullen een tweede leven. We ondersteunen lokale initiatieven zoals repair cafés, tweedehandswinkels en deelconcepten die verspilling tegengaan. We werken aan circulaire ambachtscentra die de functie van milieustraat, kringloopwinkel en reparatiewerkplaats combineren. Zo bevorderen we dat afgedankte spullen niet in de afvalverbrandingsoven belanden, maar worden hergebruikt.

We breiden als gemeente het circulair inkopen uit. Of het nu gaat om computers of sporthallen, we hanteren circulariteitscriteria bij de aanschaf. Daarmee ondersteunen we de circulaire koplopers in het bedrijfsleven en verkleinen we onze milieuvoetafdruk. Zaanstad geeft het goede voorbeeld door bij de bouw, het aanleggen van straten en stoepen of andere infrastructuur bij voorkeur te kiezen voor hergebruik of het gebruik van materialen met een lange levensduur.

Duurzaam toerisme en recreatie

Zaanstad is rijk aan cultureel erfgoed, waardevolle en mooie landschappen en verhalen. Dat maakt onze gemeente aantrekkelijk, ook voor bezoekers van buiten. Toerisme kan dan ook een bron van ontmoeting, trots en werkgelegenheid zijn. Maar toerisme mag niet onbeheerst groeien, want dan raakt Zaanstad precies datgene kwijt wat het waardevol maakt: het unieke karakter en de leefbaarheid van onze buurten, de rust in onze natuur, en de verbondenheid van bewoners met hun omgeving. De historische buurten mogen geen pretpark worden.

Cultureel erfgoed zoals de Zaanse Schans, molens en industrieel erfgoed verdienen bescherming, met aandacht voor het dagelijks leven van bewoners.

Wij kiezen voor waardevol toerisme: duurzaam, eerlijk en gedragen door onze inwoners. Bezoekers zijn welkom, zolang ze bijdragen aan de gemeenschap, zich duurzaam verplaatsen, en geen overlast veroorzaken. We verminderen toeristische druk op wonen, natuur en voorzieningen. We ontmoedigen autotoerisme en zetten in op bereikbaarheid per trein, fiets, ov en shuttlebus.

We willen het toerisme graag meer spreiden in de Zaanstreek. We stimuleren bezoekers ook andere delen van Zaanstad te ontdekken, zoals Westzaan, het Hembrugterrein, de verschillende Vermaningen en het Zaanse erfgoed in Zaanstad Noord, zoals de pakhuizen langs de Zaan en de vele oude kantoren en fabrieken. Dit voorkomt overbelasting van hotspots. Hierbij zetten we vooral in op wandeltochten en fietsexcursies. We benutten toerisme als kans om verhalen van Zaanstad te delen. We doen dit samen met musea, door middel van culturele routes, buurtprojecten en erfgoededucatie.

Bezoekers gaan betalen voor de Zaanse Schans. Het is belangrijk dat we de Zaanse Schans behouden voor de toekomst en investeren in kwaliteit, leefbaarheid, veiligheid en onderhoud van het erfgoed. Voor een gezonde exploitatie is geld nodig. Wij steunen daarom van harte de koers om toeristen voor hun bezoek aan de Zaanse Schans te laten betalen. Met het geld kunnen investeringen gedekt worden zodat de Zaanse belastingbetaler daar niet voor opdraait. Daarbij is het belangrijk dat Zaanse kanters gratis toegang houden tot het gebied, het fietspad tussen Wormerland en Zaanstad verlegd wordt en het voetveer vanaf Zaandijk samen met de vrijwilligers behouden blijft.

De opbrengsten van toerisme worden eerlijk verdeeld. We stimuleren dat toerisme geld oplevert voor Zaanse ondernemers, makers en culturele instellingen, niet voor multinationals. Denk aan eerlijke producten, lokale horeca, en initiatieven als streekmarkten.

Toerisme mag verbinden, niet verdelen. Bezoekers zijn welkom, maar het belang van inwoners staat voorop: leefbaarheid, betaalbaarheid en zeggenschap zijn leidend. Bewoners krijgen inspraak via buurtpanels of gebiedsraden bij beslissingen over toeristische ontwikkelingen. Niet vóór bewoners, maar mét hen. Toeristische verhuur van woningen (zoals via AirBnB) moet gereguleerd blijven met vergunningsplicht, meldplicht en een maximumaantal per wijk. Wonen gaat altijd vóór winst.

Het aantal cruiseschepen moet omlaag. We stellen strikte voorwaarden aan de uitstoot van brandstof, geluid, afvalverwerking en de duur van verblijf. Riviercruises mogen geen varende resorts zijn die niets achterlaten dan drukte en uitstoot van diesel. Ze moeten iets toevoegen aan de omgeving.

Natuurbeheer en recreatie kunnen samengaan. Recreatie in de natuur is belangrijk voor gezondheid, welzijn en educatie van zowel onze inwoners als mensen die de gemeente bezoeken. Het kan echter alleen als de natuur tegelijk goed wordt beheerd en beschermd om die recreatiedruk aan te kunnen. Daarom moeten investeringen in recreatie gepaard gaan met voldoende middelen voor natuurbeheer. Om dat te borgen is het belangrijk dat Zaanstad meebeslist in de recreatieschappen van direct omliggende gebieden. We willen daarbij wel onze natuur en stiltegebieden beschermen. Daarom willen we geen uitbreiding van toerisme naar de meest kwetsbare natuur zoals het Guisveld of het Wormer- en Jisperveld. Recreatie in deze gebieden blijft kleinschalig, verantwoord en wordt goed afgestemd met natuurbeheerders.

We willen meer wandelroutes in de natuur. Met boeren en andere grondeigenaren werken we aan meer wandelroutes die (deels) over hun land lopen: klompenpaden. Daarbij houden we rekening met het broedseizoen. Daarmee draagt de boer bij aan het beheer van de omgeving en kan hij of zij bijvoorbeeld extra omzet behalen met de verkoop van lokale producten. Met de boer maken we goede afspraken zoals het niet toelaten van honden. Kamperen bij de biologische boer wordt vaker mogelijk om bij te verdienen.

Hoofdstuk 4: Een veilige en betrouwbare gemeente

Net als heel Nederland is de bevolking van onze gemeente divers. In een tijd van toenemend wantrouwen en polarisatie is het belangrijker dan ooit dat de gemeente er voor iederéén is. Ongeacht je geloof, culturele achtergrond, gender, seksuele gerichtheid – je moet je vrij over straat en door de samenleving kunnen bewegen. Discriminatie pakken we hard aan. En we werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie die echt van iedereen is.

GroenLinks-PvdA staat voor een veilige samenleving waarin wordt opgetreden tegen overlast en criminaliteit. We gaan daarvoor vaker in gesprek met wijken en buurten om te horen wat in die wijk nodig is om de veiligheid en leefbaarheid te verbeteren.

De laatste jaren zijn mensen te veel vertrouwen in de overheid en de kracht van samenwerken kwijtgeraakt. Populistische politiek heeft groepen tegen elkaar opgezet en de verdraagzaamheid is verdwenen. Hoeveel likes je ook krijgt op sociale media, het neemt gevoelens van eenzaamheid niet weg. Intussen heeft de overheid zich steeds meer teruggetrokken uit de samenleving en zitten we gevangen in een economie die draait om groei van winsten en inkomens. Als je daarin niet mee kunt, dan krijg je te horen dat het je eigen schuld is. Willen we dat veranderen, dan moeten we beginnen bij een sterke, zorgzame en sociale gemeente. Een gemeente die werkt vanuit één principe: iedereen kan meedoen.

We willen de band tussen Zaankanters en de gemeente versterken door goed te luisteren naar de wensen van onze inwoners en onze ondernemers. We willen de kennis, ervaring en ideeën van Zaankanters en lokale organisaties benutten. We ondersteunen hen met informatie, dienstverlening en subsidies. Wie iets van de gemeente nodig heeft, krijgt daarover snel duidelijkheid.

De overheid controleert ook de eigen uitvoering en is transparant over de regels. Zo worden fouten voorkomen, zowel bij de burger als bij de gemeente zelf.

Doelstellingen:

- Een inclusieve gemeente waarin discriminatie geen kans krijgt.
- Verbeteren van veiligheid in de wijken
- Goede, toegankelijke dienstverlening, dicht naast de burger
- Eerlijke regels en handhaving
- Een overheid die het goede voorbeeld geeft en de eigen regels en wetten naleeft.

Integratie, diversiteit en inclusie

Zaanstad is een diverse gemeente met inwoners van allerlei achtergronden en levensstijlen. Wij willen dat iedereen zich hier welkom en veilig voelt, ongeacht afkomst, geloof, gender, beperking of seksuele geaardheid. In Zaanstad hoort iedereen erbij. We willen verbinding en compassie, geen vooroordelen en haat.

We zorgen dat de openbare ruimte en het ov bruikbaar zijn voor iedereen, met speciale aandacht voor mensen met een beperking. Gemeentelijke websites en diensten worden

beter toegankelijk en gebruiksvriendelijk gemaakt, in het bijzonder voor mensen met een beperking. Looproutes voor slechtzienden worden verbeterd en ov-haltes moeten voor iedereen veilig bereikbaar zijn. Wie niet zelfstandig een bus of trein in kan stappen moet erop kunnen rekenen dat er iemand is om te helpen. We maken hierover afspraken met onze regionale vervoerders en taxibedrijven.

We bestrijden discriminatie en racisme actief, ook binnen de gemeentelijke dienstverlening. Het meldpunt discriminatie moet laagdrempelig en bekend zijn, zodat mensen hun ervaringen kunnen delen en hulp kunnen krijgen. De gemeente ondertekent en voert het manifest “Iedereen doet mee” uit, met concrete afspraken over toegankelijkheid en inclusie. Dat betekent begrijpelijke communicatie, ook voor laaggeletterden, en toegankelijke gemeentelijke gebouwen en diensten.

Voor lhbtqia+ inwoners willen we een veilige en inclusieve gemeente zijn. Dat betekent zichtbaarheid, voorlichting op scholen en een actieve aanpak van discriminatie en geweld. In onze gemeente staan we voor de rechten van mensen uit de regenbooggemeenschap. We pakken discriminatie en straatintimidatie hard aan, overal in de samenleving. Voor iedereen. Iedereen moet ongestoord en met een veilig gevoel over straat kunnen.

We werken actief aan de inclusieve uitstraling van onze gemeente. We willen dat boa's en andere ambtenaren met religieuze uitingen hun werk kunnen doen. Een herkenbare en representatieve organisatie die een goede afspiegeling is van de bevolking draagt bij aan het vertrouwen in de overheid.

Sociale wijkteams: dichtbij en betrouwbaar

De sociale wijkteams vervullen een onmisbare functie in de Zaanse samenleving. Zij zijn het eerste aanspreekpunt voor inwoners die ondersteuning nodig hebben – van ouderen tot kwetsbare inwoners met financiële zorgen, bij het verbeteren van de sociale samenhang en bij individuele problemen.

In de afgelopen raadsperiode hebben wij ons hard ingezet om meer uniformiteit te bereiken. Waar eerder werd gewerkt met verschillende aanbieders, is nu gekozen voor een vorm van quasi-inbesteden. Daarmee wordt de opdracht overzichtelijker en kan de gemeente directer sturen op kwaliteit en toegankelijkheid. De komende periode willen we verder investeren in kwaliteit, betere samenwerking en meer uniformiteit.

Belangrijk is dat de opdracht voor de sociale wijkteams helder en uitvoerbaar is. Alleen dan kunnen de teams hun taken goed vervullen en daadwerkelijk de sociale basis versterken. Een duidelijke structuur en sturing geven medewerkers de ruimte om hun werk optimaal te doen en inwoners effectief te ondersteunen.

Wijkteams gaan nog meer samenwerken om de effectiviteit nog verder te verbeteren. Wij zetten bijvoorbeeld in op een sterkere verbinding met het jeugdteam en uitbreiding van de gezinsaanpak. Zo zorgen we ervoor dat problemen in gezinnen sneller en in samenhang worden aangepakt. Daarnaast werken wijkteams actief samen met vrijwilligersorganisaties, ervaringsdeskundigen en mantelzorgers waarbij hun inzet structureel wordt gewaardeerd.

Een veilige buurt

Veiligheid ontstaat niet alleen door handhaving, maar vooral door sterke, leefbare en hechte buurten. Samen met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bepalen we de prioriteiten voor politie en handhaving in hun wijk. Door bewoners actief te betrekken bij de veiligheidsaanpak, bijvoorbeeld via wijkveiligheidspacten en veiligheidstafels, zorgen we dat beleid beter aansluit bij wat er lokaal speelt. We investeren extra in buurten waar de problemen het grootst zijn en bouwen aan sterke gemeenschappen en wijken waar mensen elkaar kennen, steunen en aanspreken.

We zorgen dat de wijkagent terugkomt. De wijkagent is het gezicht van de wijk: herkenbaar, toegankelijk en aanspreekbaar voor bewoners. Momenteel worden wijkagenten te vaak ingezet voor andere taken, zoals noodhulp, waardoor hun zichtbaarheid in de wijk afneemt. Wij willen dat zij weer voldoende tijd en ruimte krijgen voor hun eigenlijke werk: aanwezig zijn op straat, contact onderhouden met bewoners, signalen vroegtijdig oppakken en samen met de buurt werken aan oplossingen. Zo vergroten we niet alleen de veiligheid, maar ook het vertrouwen in de overheid.

We zorgen voor een duidelijke taakverdeling tussen politie en andere handhavers. We zijn zuinig op onze agenten, handhavers en hulpdiensten en het belangrijke werk dat ze doen. Ook vinden we het belangrijk dat elke Zaankanter zich moet kunnen herkennen in en erkend voelen door onze handhavende organisaties. De handhavers van de gemeente, de zogenaamde buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) houden zich alleen bezig met hun eigenlijke taken: het uitschrijven van boetes, het aanpakken van overlast en het houden van toezicht op straat. Wat ons betreft krijgen zij meer mogelijkheden om verkeersoverlast aan te pakken, maar nemen zij verder geen taken van de politie over.

We zetten in op lokale aanpak. De inzet van wijkmanagers bevordert het contact tussen bewoners en de gemeente. Dit leidt tot meer inzicht in lokale problemen. Wij zien graag een actievere rol voor de wijkmanagers en in het ophalen van informatie geven we ze ook graag meer middelen om kleine lokale problemen zelf op te lossen. We werken met zogeheten buurtverbinders (een moderne variant van de opbouwwerkers). Deze mensen kunnen inwoners van wijken met elkaar in verbinding brengen, en problemen signaleren en aankaarten.

Veiligheid is maatwerk. Wat nodig is in een dorp of wijk verschilt sterk. Daarom bepalen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties samen met politie, gemeente en woningcorporaties welke maatregelen prioriteit hebben. Dat kan gaan van inbraakpreventie en betere straatverlichting tot extra toezicht of jongerenwerk. Elke buurt krijgt een eigen veiligheidsplan, zodat de aanpak lokaal gedragen en effectief is. Daarbij zetten we wijkveiligheidspacten en veiligheidstafels in, waarin bewoners structureel meedenken en adviseren over de inzet van handhaving en politie.

Geweld tegen vrouwen is onacceptabel. Bijna elke vrouw is weleens lastiggevalen, op straat, in een park of een fietstunnel, op het werk of zelfs thuis, waar je veilig hoort te zijn. Uit recent onderzoek blijkt dat 40% van de vrouwen in Nederland in haar leven te maken heeft gehad met seksueel geweld. Dat is onvoorstelbaar en onacceptabel. Vrouwen en meisjes moeten zich óók in Zaanstad veilig voelen en kunnen rekenen op hulp wanneer dat nodig is. Dat kan alleen als we allemaal opstaan. Tegen geweld, tegen intimidatie en tegen femicide.

Een veilige stad maken we samen. Veiligheid voor jonge vrouwen is een basisvoorwaarde en graadmeter voor de inrichting van de openbare ruimte. Waar jonge vrouwen zich veilig en prettig voelen, is het ook goed voor iedereen. Bij de inrichting van onze straten, parken en fietsroutes nemen we de veiligheid van vrouwen en meisjes structureel mee. We blijven voorlichting geven over intimidatie en geweld tegen vrouwen en meisjes. En we bieden door heel Zaanstad betaalbare zelfverdedigingscursussen en weerbaarheidstrainingen aan, in samenwerking met sportscholen en de ggz.

Huiselijk geweld achter de voordeur blijft vaak onzichtbaar. Mensen die ermee te maken hebben zitten in een afschuwelijke situatie. Je kan vaak niet weg, of je loopt risico op wraak. Hulp vragen en hulp geven kan allebei moeilijk én gevaarlijk zijn. Daarom investeren we in meer aandacht voor 'rode vlaggen', speciale meldpunten, snellere inzet van wijkteams en politie, en meer veilige opvangplekken zoals blijf-van-mijn-lijfhuizen. Wie in angst leeft moet snel – met kinderen – weg kunnen komen naar een veilige plek.

We willen jeugdcriminaliteit zoveel mogelijk voorkomen. We vinden het essentieel om jongeren te stimuleren en hen de kans te geven hun talenten volledig te ontwikkelen. Structurele bezuinigingen op jongerenwerk ondermijnen die kansen: zonder ondersteuning is het moeilijker jongeren te bereiken en lopen vooral kwetsbare jongeren een groter risico om af te glijden naar criminaliteit. Wij investeren juist in jongeren en bezuinigen niet op hun toekomst. We pakken jeugdcriminaliteit gericht aan, met als belangrijkste doel te voorkomen dat jongeren (verder) worden meegezogen in de georganiseerde misdaad. Dat doen we door perspectief te bieden en samen te werken met lokale netwerken en vertrouwde gezichten in de wijken waar jongeren extra ondersteuning nodig hebben.

We bestrijden radicalisering en extremisme. Een veilige wijk is meer dan een plek zonder criminaliteit: het is ook een samenleving waarin mensen elkaar respecteren, ruimte laten voor verschillen en samen verantwoordelijkheid nemen voor onze democratie. Toch zien we dat polarisatie, radicalisering en extremistische uitingen toenemen, online en offline. De dreiging komt daarbij steeds vaker uit rechts-extremistische hoek, maar ook uit andere vormen van extremisme die onze samenleving willen ondermijnen. Wij benoemen extremisme zoals het is en treden er krachtig tegen op. Wanneer individuen of groepen de grens van de democratische rechtsstaat overschrijden, kiezen wij voor een harde aanpak. Personen die radicaliseren en overgaan tot haatzaaien, bedreiging of geweld, worden stevig aangepakt. We bestrijden discriminatie, racisme en uitsluiting actief en zorgen dat iedereen zich onderdeel voelt van de samenleving.

We zetten ook in op het voorkómen van radicalisering. Repressie is niet genoeg. Wie de veiligheid van onze samenleving duurzaam wil beschermen, moet radicalisering in een vroeg stadium voorkomen. Dat doen we door te investeren in een sterke en inclusieve samenleving waarin iedereen zich gehoord en gezien voelt, en door nauw samen te werken met scholen, wijkteams, religieuze en maatschappelijke organisaties, wetenschappers en sleutelfiguren met een netwerk in de buurt. Wie zich betrokken voelt bij zijn omgeving, is minder vatbaar voor extremistische ideeën.

Vrijheid van meningsuiting staat door polarisatie onder druk. We staan pal voor de vrijheid van meningsuiting en gaan hier uiterst zorgvuldig mee om. Opvattingen die in strijd zijn met democratische waarden bestrijden we liever met argumenten en dialoog dan met censuur. Tegelijkertijd trekken we een duidelijke grens: haatzaaien, bedreigen en oproepen tot geweld worden niet getolereerd. We investeren in onderwijs, burgerschapsprogramma's

en dialoogprojecten die mensen weerbaar maken tegen extremistische denkbeelden en manipulatie via media en frames. Ook vergroten we de kennis en signaleringskracht van professionals, wijkteams en scholen om radicalisering vroegtijdig te herkennen.

Helaas is er soms overlast van bewoners met verslavings- en psychische problemen. Mensen met zware verslavings- en ggz-problematiek, die in een buurt of appartementencomplex voor veel overlast zorgen, vangen we op in speciaal daarvoor bedoelde woonvormen als Skaeve Huse. Zo krijgt deze kwetsbare groep de zorg die nodig is en ontlasten we buurten. In samenwerking met de woningcorporaties regelen we voor mensen die uit Beschermd Wonen komen, goede huisvesting in Beschermd Thuis. Zo voorkomen we concentraties van deze kwetsbare groepen in bepaalde wijken.

We willen snel en daadkrachtig op kunnen treden waar nodig. We verbeteren de samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie om criminaliteit te herkennen en aan te pakken. Zo kunnen we zorgfraude, drugscriminaliteit en jeugdcriminaliteit beter het hoofd bieden. We zetten de aanpak van ondermijning voort en blijven die verbeteren. We pakken uitbuiting en mensenhandel hard aan. We werken samen met de politie om misstanden in een vroeg stadium te signaleren. Als het toch misgaat zorgen we voor goede opvang en zorg voor slachtoffers. We blijven continu met bewoners en alle betrokken organisaties in gesprek over polarisatie en toenemende maatschappelijke spanningen.

We verbeteren de paraatheid van onze gemeente bij rampen en crises. We maken rampenplannen voor extreem weer, digitale crises of andere grote noodsituaties en we oefenen op de uitvoering van deze plannen.

Betrouwbare overheid: dichtbij, menselijk, transparant en rechtvaardig

Een betrouwbare overheid staat dicht bij haar inwoners, informeert, luistert aandachtig en handelt transparant. GroenLinks-PvdA vindt dat de overheid er is voor de burgers, en niet andersom.

Democratie is meer dan een keer in de vier jaar stemmen. Daarom vergroten wij de zeggenschap van inwoners door actief te experimenteren met burgerparticipatie en kiezen we voor moderne vormen van democratie. De referendumverordening voldoet niet meer en wordt afgeschaft. In plaats daarvan maken we ruimte voor een burgerberaad en een jongerenberaad waarin inwoners samen met elkaar oplossingen ontwikkelen voor belangrijke thema's in de gemeente. Ook zou de gemeenteraad af en toe buiten het stadhuis kunnen vergaderen.

De afgelopen jaren is door de Toeslagenaffaire duidelijk geworden dat er iets fundamenteel mis is gegaan in de manier waarop overheden naar mensen kijken. De overheid verwacht van de burger zelfredzaamheid en digitale vaardigheid en er wordt een groot beroep gedaan op het doenvermogen van burgers. De regels worden steeds ingewikkelder en een foutje kan grote gevolgen hebben. Maar tegelijk verschoof de focus van contact naar controle, van vertrouwen naar wantrouwen. Bij de risicoselectie door algoritmes lijkt soms zelfs sprake te zijn geweest van discriminatie.

Deze manier van werken is niet alleen onrechtvaardig, maar ook contraproductief: wie door de overheid bij voorbaat wordt gewantrouwd en de regels van de overheid niet begrijpt verliest vertrouwen in die overheid. Zeker als die overheid zelf ook fouten blijkt te maken. De overheid moet juist het goede voorbeeld geven. Alleen dán kan je ook van de burgers vragen zich aan de regels te houden. Zuiver handelen van de overheid is een van de belangrijkste instrumenten voor het vertrouwen van de burger in de overheid en voor het creëren van draagvlak bij burgers voor juiste toepassing van de regels.

Gelukkig komt de overheid steeds meer tot het besef dat deze complexiteit in regels en de strenge benadering van burgers grote schade kan aanrichten, zowel in persoonlijke levens als aan de democratie. Er komt steeds meer aandacht voor transparantie, menselijke maat en vertrouwen.

Ook in Zaanstad zien we helaas dat inwoners soms vastlopen in regels, bureaucratie of een overheid die te ver van hen afstaat. Dat kan leiden tot wantrouwen, onzekerheid of ongelijkheid. Wij willen dat Zaanstad een overheid is die mensen vertrouwt en helpt, en waar mensen de overheid kunnen vertrouwen.

Wij willen een gemeente waar je als inwoner altijd terecht kunt en waar je serieus genomen wordt. De gemeente moet duidelijk zijn over regels en zo de burger helpen de juiste dingen te doen. Natuurlijk moeten criminaliteit, uitbuiting en ondermijning worden aangepakt, maar de manier waarop moet stevig maar zorgvuldig zijn. De overheid moet daarbij zelf goed bewaken dat ze zelf óók aan de regels voldoet. De gemeente moet uitlegbaar en controleerbaar handelen. Daarom zetten we ons in voor een gemeente die dichtbij, menselijk, transparant en rechtvaardig is.

Wij willen dat iedere inwoner altijd bij de gemeente terecht kan en zich serieus genomen voelt. Iedere Zaankanter moet kunnen rekenen op een overheid die digitaal én fysiek goed toegankelijk is en die helder communiceert, zonder ingewikkeld jargon. Publieke voorzieningen en gemeentelijke informatie moeten voor iedereen te begrijpen en te bereiken zijn, ook voor mensen met een beperking of beperkte digitale vaardigheden.

Persoonlijk contact en het ‘no wrong door’ principe staan voorop: niet van kastje naar de muur, maar iemand die echt met je meedenkt. Wie informatie nodig heeft krijgt snel duidelijkheid of wordt met de juiste persoon of afdeling in contact gebracht. De gemeente gebruikt taal die iedereen kan begrijpen. Als je toch uitleg nodig hebt, kun je gewoon langskomen bij een balie van de gemeente.

We willen een tweede gemeenteloket in Zaanstad Noord. De bereikbaarheid van de gemeenteloketten vinden wij belangrijk bij de keuze voor een locatie. Daarnaast willen we meer informatieloketten of informatiesprekuren in de wijken, bijvoorbeeld in bibliotheken en buurthuizen. Zo kunnen in elk geval de eerste vragen meer lokaal worden afgehandeld.

Begrippen en regels worden helder en eenduidig toegepast binnen alle gemeentelijke regelingen, zodat inwoners precies weten waar ze aan toe zijn. In alle regels, beleid en besluiten moet het effect op mensen centraal staan. Bij nieuwe regels houden we ook rekening met het doenvermogen, zodat wat van de burger wordt gevraagd ook ‘te doen’ is.

We hebben oog voor persoonlijke omstandigheden. Iedere situatie is anders en sommige regels pakken in combinatie onredelijk uit. Daardoor kunnen burgers in de knel

komen als regels zonder uitzondering strikt worden toegepast. Daarom moet de gemeente maatwerk leveren, rekening houdend met persoonlijke omstandigheden en diversiteit.

Digitalisering is een hulpmiddel, het mag geen hindernis zijn. Digitalisering en technologie kunnen bijdragen aan een betere dienstverlening en aan waarden als gelijkheid en emancipatie – maar alleen als ze verantwoord worden ingezet. Daarom ondersteunen we inwoners die moeite hebben met digitale dienstverlening, bijvoorbeeld via de bibliotheek, en zorgen we dat technologie nooit een obstakel vormt voor toegang tot hulp of voorzieningen.

Een computer of algoritme kan geen afgewogen beslissingen nemen. We zetten technologie en data alleen in als ze bijdragen aan rechtvaardigheid en effectiviteit. We investeren in kennis over data, algoritmes en digitalisering, leggen een openbaar register aan van gebruikte algoritmes en laten die onafhankelijk toetsen. Algoritmes worden onafhankelijk getoetst en nooit gebruikt zonder menselijke beoordeling. Professionals moeten altijd de context kennen voordat ze conclusies trekken. Zo zorgen we dat technologie burgers ondersteunt, niet stigmatisert.

Een betrouwbare overheid vraagt om een sterke en lerende organisatie. We investeren in heldere taakverdeling, goede samenwerking tussen afdelingen en continue kennisontwikkeling. Gemeentelijke teams werken met duidelijke mandaten en transparante bevoegdheden. We stimuleren een open cultuur waarin medewerkers elkaar durven aanspreken en fouten worden gebruikt om te leren. Zo voorkomen we een wij-zij-cultuur en versterken we het vertrouwen – intern én extern.

Gemeenteambtenaren kennen hun bevoegdheden. Handhaving en toezicht moeten altijd binnen de kaders van de rechtsstaat plaatsvinden. We zorgen dat elke ambtenaar precies weet welke bevoegdheden gelden en waar de grenzen liggen. Door trainingen, toezicht en onafhankelijke toetsing voorkomen we dat middelen het doel gaan heiligen. Zo garanderen we dat de overheid krachtig optreedt, zonder de rechtsstaat te ondermijnen.

De gemeente krijgt een onafhankelijk intern integriteitsbureau, als versterking voor het huidige integriteitsbeleid. Ambtenaren kunnen hier vertrouwelijk terecht met alle vragen en zorgen over het handelen van de overheid of van zichzelf. De medewerkers van het bureau denken mee, adviseren over de gedragsregels en helpt gemeenteambtenaren bij het aankaarten van misstanden in de gemeente. Het bureau organiseert integriteitsworkshops zodat teams gezamenlijk kunnen oefenen met het toepassen van integriteitsdilemma's.

Burgers hebben recht op openheid over hoe besluiten tot stand komen. We willen dat de gemeente haar beleidsvoornemens proactief openbaar maakt en helder uitlegt welke afwegingen zijn gemaakt. De lijn moet zijn: openbaar, tenzij. Achterstanden bij Wob- en Woo-verzoeken worden weggewerkt. Transparantie moet structureel gewaarborgd worden.

Zaanstad is een rechtvaardige en sociale gemeente. Burgers kunnen onbedoeld of met opzet fouten maken. De gemeente moet daar toezicht op houden en zorgen dat burgers zich aan de regels houden. Maar ook bij het handhaven van regels en het opleggen van sancties moeten dienstverlening, rechtvaardigheid en menselijkheid voorop staan. Grondrechten worden gerespecteerd en beschermd. Bij het opleggen van maatregelen houden we rekening met de ernst van de overtreding en met de menselijke maat. Als de gemeente constateert dat er een fout is gemaakt bij aanvraag van een uitkering of regeling

dan volgt eerst een waarschuwing. Als er te veel is betaald en de gemeente geld moet terugvorderen dan wordt hierover eerst gebeld zodat burgers niet hoeven te schrikken van berichten of brieven van de gemeente.

De gemeente controleert de eigen uitvoering structureel op kwaliteit en rechtmatigheid. Dat geldt zowel voor juiste toepassing van wet- en regelgeving als voor de naleving van algemene wetten zoals de Privacywet en de regels uit het bestuursrecht. Toezichthouders, zoals de gemeenteraad en onafhankelijke commissies, krijgen voldoende middelen en ondersteuning om hun controlerende taak goed uit te voeren.

We helpen de burger bij aanvraagprocedures en bezwaarprocedures. Het indienen van bezwaar of een klacht is laagdrempelig en toegankelijk. Een klacht of vraag over een besluit kan in overleg met de burger ook worden doorgezet en worden afgehandeld als bezwaarschrift. Er is dan geen formele bezwaarbrief nodig. Als er extra informatie nodig is voor de behandeling van het bezwaar wordt de burger daarover actief benaderd. Ontbreken van informatie is geen standaard afwijzingsgrond, behalve als gevraagde informatie niet alsnog wordt aangeleverd.

Wie doelbewust wetten overtreedt wordt streng aangepakt. De overheid moet immers menselijk zijn, maar ook daadkrachtig. De veiligheid van burgers staat voorop. Maar de gemeente houdt zich daarbij zelf áltijd aan de wettelijke kaders die gelden voor handhaving door de overheid en toetst al het beleid en handelen daar structureel aan. Vooraf én achteraf.

Dankwoord

GroenLinks-PvdA Zaanstad bedankt de leden van de programmacommissie voor hun inzet, betrokkenheid en deskundigheid in het samenstellen van dit eerste gezamenlijke verkiezingsprogramma.

Colofon

Verkiezingsprogramma GroenLinks-PvdA Zaanstad

‘Samen verder voor een groen en sociaal Zaanstad: Voor de ziel van de stad en het hart van je buurt’

Vastgesteld tijdens de gezamenlijke ALV op 8 november 2025

Programmacommissie: Maartje Bijl, Wessel Breunesse, Jitske Brommet, Melle Has, Liv van der Horst, Eylem Koseoglu, Cees Kuypers, Jonathan van der Sluis en Natascha Stroo

Vormgeving: Liv van der Horst en Lilit Zeltsburg

Publicatie: februari 2026